

בעזה ש"ת

קונטרס

יוסף מרכבתו

התעוררות בענין נסיעה כהלכה
בתחבורה הציבורית בלי חומרות מיותרות

יוסף דוב סאלאוויצ'יק

נכתב למען זיכוי הרבים

יוסף מרכבתו

הכיתוב בכל הקונטרס בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד אך מיועד לשני המינים כאחד.

הרה"ג ר' משה פיינשטיין כתב בספר אגרות משה (אורח חיים חלק א' סוף סימן ל"ט)
כך:

ובלא צורך קיבוץ אף במקדש מותר שהרי חנה התפללה סמוך לעלי הכהן
וכהא דדחקה ונכנסה בקידושין דף נ"ב ולתוספות שם מותרות נשים ליכנס
בעזרה גם בלא דוחק עיין שם אף שנמצאים שם הרבה אנשים אבל במקום
שצריכין להתקבץ כהא דשמחת בית השואבה וכהא דיתקבצו להספיד
לעתיד הרי הוא דין מדאורייתא שצריך מחיצה להבדיל ביניהם. ולפיכך גם
בבתי כנסיות שלנו שמתקבצים להתפלל צריך שתהיה מחיצה ודוקא מחיצה
כזו שלא יבואו מתוכה לידי קלות ראש, שהוא או בגזוזטרא שהנשים
למעלה והאנשים למטה אף כשנראות משם או במחיצה גבוהה עד אחר
הכתפים שהוא י"ח טפחים.

ובאגרות משה אבן העזר (חלק ב' סימן י"ד) כתוב:

על כל פנים לדינא בנשים אחרות אף באשת איש ונדות ונכריות ליכא
איסור שלא בדרך תאוה לכו"ע, ולכן לא שייך לחוש מללכת בסאבוויי
ובאסעס (אוטובוסים) בשעת הליכה לעבודה שדחוקים ודחופים אנשים ונשים
אף שלא יוכל לזוהר מנגיעה ודחיפה בנשים, דהנגיעה בלא מתכוין מחמת
שאי אפשר לו לזוהר אין זה דרך תאוה וחבה. ובאם הולך שם גם עם
אשתו נדה ויהיה באופן שלא יהיה אפשר לזוהר מליגע בה, אף שלא מצוי

זה דהא יכולה לעמוד במקום אחר, אבל אם יזדמן כן, תליא לכאורה במחלוקת הש"ך עם הב"י לפי תוה"ש והב"ש לפ"מ שבארתי, דלהש"ך אין לאסור כיון שאינו דרך תאוה, ומצד התרחקות נמי לא שייך לאסור, שלא נאסרו אלא דברים שעושין כהרגלם שלא ישכחו שהיא נדה ויעשו כהרגלם גם בתשמיש, וזה ליכא בסאבוויי ובאסעס (אוטובוסים) שאין זה כהרגל הוא עם אשתו אלא כהרגלם עם כל בני אדם. ולהב"י יש לכאורה לאסור דמצד שגס בה קרוב שיהנה מנגיעתו בה אף שתהיה שלא במתכוין. אבל מסתבר שבנגיעה שלא במתכוין אף באשתו לא שייך לחוש שיבוא ליהנות מנגיעה זו, דרק למשש הדפק שבמתכוין נוגע בה אף שהוא לכוונת היתר לידיעתו לרפואתה סובר הב"י שקרוב הדבר שיבוא גם ליהנות מזה. וכל שכן שאין לחוש בנגיעה מחמת דוחק רבוי בני אדם שאין שם המקום לחשוב ליהנות מזה, שלכן אף להב"י אין לחוש אף כשיזדמן כן גם באשתו נדה.

ולפי זה מה שעשו תיקון גדול בבית המקדש אין מכאן שום ראייה להפרדה בין גברים לנשים בתחבורה הציבורית, ואינו אלא חומרא בעלמא, ובפרט שפסק שאין חייבים בזה.

ואם ר' משה פיינשטיין אמר כך אין אנחנו יכולים לחלוק עליו, שהוא היה מגדולי הדורות והשוהו גורל הגר"א למשה רבינו.

ומי שרוצה להחמיר על עצמו הרשות בידו, ובלבד שלא יכפה את החומרה על אחרים, שאין הקדוש ברוך הוא סובל צדיקים כאלו, וזה בגדר "מצוות אשר לא תעשינה" (לשון רבי חיים מאיר הגר מוויז'ניץ).

ולכן הנני לגלות דעת תורה:

כל נוסע רשאי לשבת בכל מקום שיבחר, הטרדת נוסע בענין
זה היא איסור דאורייתא.

ומי שבוצע כנגדו עבירות גוף או הטרדה מינית אפילו לשם שמים זכותו
להזמין את המטריד לדין תורה.

ומה נעשה אם יקימו ליצני הדור מחיצות גבוהות י"ח טפחים בכל אוטובוס,
ובסוף גם בגן העיר ומי יודע איפה עוד?

וב'מהדרין - בית שמש' כיון שההנהלה החליטה להפריד, יש לעשות כן
רק משום 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה' ואפילו באוטובוס ריק
לגמרי או שהיו הרבה גברים מאחורה או נשים מקדימה יש לכל אחד
לשבת במקום השייך לו לפי הוראת ההנהלה. אבל באוטובוסים שהם רק
כשרים ניתן להסיר את החומרה ללא חשש.

ואי אפשר לומר שהשיבה בתערובת מסלקת את השכינה, שנאמר 'ויבאו
האנשים על-הנשים' {שמות לה-כב} ופירש רש"י 'עם הנשים, וסמוכין
אליהם' והיו שם אנשים ונשים רבים מאד, כי היו שם שש מאות אלף
ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים אנשים מבן עשרים שנה ומעלה,
ותרומת המשכן היה בשלשה ימים בלבד, י"א בתשרי שאז אמר משה
להביא תרומות, ו-י"ב ו-י"ג שנאמר 'והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר
בבקר' {שמות לו-ג} ובמשכן שעשו מתרומות אלו שרתה השכינה.

ומה שאנשים אומרים שיש בענין ההפרדה גם משום 'בין אדם לחברו' כי
אנשים רוצים להקפיד על הפרדה, שטות שאין כדוגמתו היא, וכי מי

שמחליט לעשות כל מיני הידורים במקום שאינו שלו חייבים כולם לשמוע בקולו משום "בין אדם לחברו"!!

ושנינו באבות "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו. וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו, אין רוח המקום נוחה הימנו".

ופירוש המשנה היא שכדי להיות אהוב בעיני ה', צריך להתנהג כראוי עם הבריות, ולהיות אהוב עליהם. ואם אדם מקפיד על הפרדה בתחבורה הציבורית כדי להתקרב לה', ובהנהגות ומעשים אלו הוא גורם לאחרים צער ועגמת נפש, ידע נאמנה שאין מעשיו עושים נחת רוח לבורא עולם.

לפיכך אנו אומרים בתפלה: "השיבנו אבינו לתורתך, וקרבנו מלכנו לעבודתך, והחזירנו בתשובה שלמה לפניך", כלומר, רק על ידי למוד התורה וההלכה, אפשר לחזור בתשובה שלמה. אבל כל זמן שאינו לומד תורה ואינו יודע מתי ראוי להחמיר ומתי לא, הרי אין זו תשובה שלמה, מפני שמצער אנשים ללא שום צורך. אין זה חכמה להיות אהוב וצדיק בעיני ה' יתברך, אלא צריך לדעת גם באותה שעה שמתחסד עם קונו, לא לפגוע בזולתו.

וזאת הצמיחה בדורותינו מה שהצמיחה, הן בענייני הגוף, הן בענייני הנפש, שאין לנו הלכה ברורה הליכות עולם לעבודתו יתברך שמו, כי זה פוסל וכו' וזה פוסל וכו', והיצר מסית לכל אחד שעושה כן לשם שמים ובזה עושה נחת ליוצרו, והנה זה גרוע ממחלוקת ההמון עם אשר יש לו מחלוקת בעסקי ממון וכדומה, כי אין לך אדם שאין לו שעה ואיזה זמן פרטי שמהרהר בתשובה על זה, אבל האנשים האלה, בעוונותיהם הרבים, הם רחוקים מתשובה בחושבם שעושים בזה מצוה.

הנה לפניכם סיפור עממי, עם הרבה לקח נוקב עבורנו:

היו היה לפני שנים רבות, אשה פשוטה וצדיקה, שהתגוררה בעיר תימן, ו"סְעֵדָה" שמה.

סעדה זו, היתה אשה תמימה וצדיקה, שהאמינה בכל ליבה בדברי רבותינו, בפשיטות ובתמימות.

והנה הגיע 'ליל הסדר', וככל יהודיה כשרה גם סעדה חשה וקיוותה בכל ליבה, כי הלילה הזה - ליל הסדר - יבוא המשיח לגאול את עם ישראל. וכפי שהבטיחו לנו חז"ל ש"בניסן עתידין להיגאל"!

אי לכך, השתדלה סעדה, והטתה את אוזנה במשך כל זמן עריכת ה'סדר', לזכות לשמוע את שופרו של המשיח. ואולם, לאחר שהגיע שעת חצות לילה, והיא כבר שתתה ארבעה כוסות של יין - ראשה נהיה עליה "סחרחר", ועיניה החלו להיעצם מרוב כובד של שינה.

ואולם פחד תקף אותה: מה יהיה אם המשיח יבוא במשך הלילה - וימצא את סעדה ישנה ח'?

חשבה וחשבה, עד שמצאה פתרון הולם: היא עשתה 'חשבון' כזה: הרי ה'מורי' התימני אמר בדרשה שלו, שהמשיח צריך לבוא על חמור לבן, והיא - בתור אחת שגדלה במושב - יודעת, שחמור שרואה חמור שני, מיד הוא מתחיל לנעור לקראתו בשמחה...

וא"כ העצה פשוטה מאד: לקחה גברת סעדה חבל, קשרה את קצהו האחד סביב רגלה, ואת קצהו השני - קשרה סביב רגלו של החמור שלה, שהיה

עומד באורווה, וכך הלכה לישון בלב שקט: שהרי החמור שלה - כשיראה את חמורו של המשיח - מיד ינער וירויץ לקראתו, וכך יעיר גם אותה משנתה ע"י החבל, ובזה היא תרויח שהיא לא תפסיד הלילה לראות את פני המשיח שיבוא!

והנה, בעוונות הרבים, לא זכה עם ישראל שבאותו לילה יבוא המשיח, אלא שחמור נשאר "חמור", והוא לא אכפת לו אם הגיע המשיח או לא, הוא התחיל לנעור כדרכו בנעירות עזות, וכיון שהרגיש שיש חבל שמסובך לרגליו - מיד ניסה להימלט ממנו, ורץ אל הרחוב הפתוח.

וגברת "סעדה" היתה שקועה עמוק בתוך שנתה, אלא שלפתע, כשהרגישה שהיא נגררת אחרי החמור, נתמלא ליבה שמחה עצומה: הנה סוף סוף המשיח הגיע רכוב על חמורו, וממש "ישר כוח" גדול לחמור שלה, שהעיר אותה בדיוק בזמן... הרי אני עכשיו ממש הולכת לקבל את פני המשיח!

והחמור, כשהרגיש שהוא סוחב ברגליו משא כבד (את גברת סעדה) מיד פתח במרוצה, כדי להשתחרר מזה. אלא שכאן איבדה סעדה את כוחה, ולא היתה מסוגלת להתחרות עם ריצתו של החמור, ולכן צווחה וקראה בקול: "אדוני המשיח, אני אשה זקנה, לאט לאט, אל תרוץ עם החמור כל כך מהר...!"

ולקול צעקותיה ניעורו כל השכנים משנתם, הם זיהו את קולה של גברת 'סעדה', ורצו מיד אל הרחוב, אחזו בסעדה כדי להעירה מחלומה, וצעקו באוזניה: "גברת סעדה! תתעוררי! את לא רצה אחרי המשיח, את רצה בסך הכל אחרי החמור שלך..."

עד כאן הסיפור.

סיפור עממי ומצחיק, שמתאים לשנות ה"ביניים". ואולם לצערנו, גם בימינו - עדיין ישנם אנשים, שחיים הם בדמיון של גברת סעדה!

וכלפי מה הדברים אמורים?

הנה, ישנם הרבה אנשים, שלוקחים בידם "מצוות גדולות" כמו הפרדה באוטובוסים, בטענה, שבזה הם הולכים להביא את המשיח! הם מתמקדים על כמה "מצוות" בודדות, ועל זה הם שמים את כל הדגש - בטענה, שזה מה שיביא את המשיח! ואולם הם לא שמים לב, שבאמצע הדרך - הם רומסים ודשים על מצוות אחרות!

והיצר הרע הוא מתוחכם וערמומי! הוא יודע טוב מאד איך לטהר את ה"שרץ": הרי הכל לשם שמים! הכל לשם התורה! אז פה ושם יש איזה כשלון "קטן", אז מה יש? הרי את העיקר אנו מקיימים.

ובמחילה מכבודם - אם נאמר להם: אתם בחומרות שלכם לא תביאו את המשיח, אלא הכי הרבה תביאו את ה"חמור" של המשיח...

חומרה זה מלשון חמור, אם לפני החומרות מקיימים את כל המצוות שכולם בכלל י' הדברות הן, וכמו שרבינו סעדיה גאון פירש באזהרות שיסד, לכל דבור ודבור מצוות התלויות בו, אז יש לנו י' לפני החומרות, ויוצא יחמור שהוא טהור, שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה, כך על ידי הקדמת המצוות לחומרות נזכה לעלות מעלה מעלה ולקבל פרס מאת המלך, אבל מי שמקיים רק את החומרות בלי י' הדברות מקודם נשאר לו רק החמור הטמא שלא מעלה גרה ולא מפריס פרסה.

אפשר לסמוך על דברי הלבוש שכתב, דכיון שעכשיו רגילים אנשים בין הנשים, דמי עלינו "כאווזים לבנים" ולא משגחינן בהו, כמבואר בשו"ת משנה הלכות (ח"ג סימן קמז). ע"ש. וכיוצא בזה כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ח סימן נ), שכיום האיסור של הליכה אחרי אשה קיל טפי, כיון שרגילים לראות נשים ברחובות. ורק בזמן קדמון שהנשים לא היו יוצאות לרחובות, הקפידו על זה, וסמכינן בזה על דברי הלבוש.

לא כל מקום שמפרידים שם בין גברים לנשים מוכח שאכן שומרים שם על גדרי הצניעות כהלכה, וכמו במשתה אחשוורוש שהזמין את הגברים לחצר גינת הביתן, וושתי הזמינה את הנשים לבית המלכות, ועם כל זה אמר רבא "שניהן לדבר עבירה נתכוונו" (מגילה י"ב.), וגם בזמננו לא בכל מקום שיש שירותים נפרדים לגברים ולנשים מקפידים שם באמת על צניעות.

ר' שלמה זלמן אויערבאך אף על פי שלא רצה לשבת ליד אשה נזהר שלא לביישה אלא ירד בתחנה מוקדמת יותר.

ור' אברהם גניחובסקי היה נוסע באוטובוס והתישבה לידו אשה לא צנועה, וכנראה שהיה לומד בדרך ואסור לומר דברים שבקדושה נגד ערוה, והוא לא סילק אותה מהמקום שלידו, אלא אמר "יש לי כרוספדין" והיא שחשבה ש"כרוספדין" זה מחלה עברה מיד למקום רחוק ממנו, ומי שישב מאחוריו שאל אותו "מה זה כרוספדין?" ואמר לו "ציצית" תרגם אונקלוס 'כרוספדין' (במדבר טו-לח) זהו פשוטו, ומדרשו כך הוא: אמר ר' אברהם גניחובסקי ליצר הרע "מה שאתה מנסה להחטיאני באשה זו לא תוכל, כי יש לי ציצית, ומצות הציצית שומרת עלינו שלא נתור אחרי לבבנו ואחרי עינינו ולא נזנה אחריהם".

וגם מאיסור הסתכלות בנשים אין חשש כי אין אדם צריך להסתכל איך נראה כל מה שלידו, ומה שראה בלי כונה אין בזה עבירה, וכמו שאמרו "קול מראה וריח אין בהם משום מעילה".

טעות גדולה היא של אלו שחושבים שאסור לשבת ליד אשה ומאחורי אשה מותר, שההיפך הוא הנכון ועל זה נאמר בוידוי של רבינו ניסים "את אשר התרת אסרתי ואשר אסרת התרתי, ואפשר להשמר מן החטא גם ליד אשה.

ומאחורי אשה דעת ה"חזון איש" שאסור גם הישיבה, ולהגרי"ש אלישיב לא אסרו אלא הליכה אבל ישיבה מותר, ולכן המיקל יש לו על מה לסמוך, ובפרט בפנויה (עיין רש"י בעירובין י"ח:).

ולכל הדעות אסור לכפות על אחרים להחמיר במקום שהוא שייך לכולם, ויש בזה משום גזל הרבים, וכבר אמר ה"חזון איש" שחבל שאין חומרה שלא לגנוב כי אז לא היו גנבים.

ובכל מקום אין בנו כח לאסור יותר ממה שאסרה תורה וחז"ל, ולכן אף שאין לילך בין שתי נשים או מאחורי אשה, מותר לשבת בתערובת כל שאינו עובר על זה, וגם יש מקילין לעבור בין שתי נשים על ידי שיאחו באיזה דבר [ויש אומרים דוקא חפצא של מצוה].

כל המודעות ברחוב על חובת ההפרדה בתחבורה הציבורית אין בהם ממש, כי אין לפסוק הלכה משום מודעות ברחוב גם אם זה בשם גדולי ישראל, כי הרבה פעמים אומרים שטויות בשם גדולי ישראל.

ואפילו ששמעו הקלטה ששאלו את הגר"ח קנייבסקי בענין, והשיב שצריך להפריד בין גברים לנשים, אי אפשר לסמוך על זה, כי יתכן שהקליטו בקו תשובות שלו על דברים אחרים כאילו שהוא עונה אותם על זה, וגם אם הוא באמת ענה להם כך מוכח מצורת הדיבור שלו שלא התכוון כאן לפסוק הלכה, אלא להפטר מהאנשים ששגעו אותו, ובפרט שר' משה פיינשטיין כבר פסק להיתר.

ובפרט שפעם לא היה מכשיר לתיקוף הרב קו אלא ליד הנהג, והיו מוכרחים אנשים ונשים לשלם שם, ואם הוא כדבריהם שהפרדה בין גברים לנשים היא חובה היה אסור לנסוע באוטובוסים.

ואותם האנשים המפיצים מודעות של "המהפכה השקטה בתחבורה הציבורית" לא חשבו מספיק, ובתצלום של העיתון העתידי שכתוב שם "עשרים שנה למהפכה השקטה" כתוב ליד זה על אסון שקרה, ומכאן אפשר לומר שההפרדה בתחבורה הציבורית לא תגן מאסונות.

וגם אני אינני מקפיד על מקום הישיבה אם מקדימה או מאחורה, בין ליד גברים בין ליד נשים, בין באוטובוס מלא בין באוטובוס ריק.

ומפני שישנם אנשים המקפידים מאד על ההפרדה כאלו שזה ממש חיוב, לכן צריך להודיע את האמת לרבים, כדי שלא יחשבו דבר שהוא חומרה לדבר שבחובה, וחטא עץ הדעת נגרם על ידי התיחסות לדבר שאינו אלא סיג וגדר כמו לאיסור ממש.

ומעשה רע מאד הוא לאסור למשפחות לשבת ביחד במקום שאין בזה איסור.

ומפני שבעיה זאת של המחמירים מדי הוא מתוך חסידות גדולה מדי אצתיק
כאן ממה שכתבתי ב"מאמר בין הזמנים" בענין זה.

היצר הרע ה"חרדי" הזה הוא יצר קשה מאד, והוא זה שאומר "תקפידו
מאד על הפרדה באוטובוסים וגם אם זה יביא להרבה עבירות". וזה לשון
הרמח"ל במסילת ישרים:

מה שצריך לבאר עתה הוא משקל החסידות הזוה, והוא ענין עקרי מאד
מאד, ותדע באמת שזהו המלאכה הקשה שבחסידות כי דקותו רב ויש ליצר
בדבר הזה כניסה גדולה, על כן נמצאת סכנתו עצומה כי הרבה דברים
טובים יוכל היצר לרחק כאילו הם רעים, והרבה חטאים לקרב כאילו הם
מצות גדולות, ובאמת שלא יוכל איש להצליח במשקל הזה אלא בשלושה
דברים: א. שיהיה לבו ישר שבלבבות שלא תהיה פנייתו אלא לעשות הנחת
רוח לפניו יתברך, ולא זולת זה כלל. ב. ושיהיה מעיין על מעשיו עיון גדול
וישתדל לתקנם על פי התכלית הזוה. ג. ואחר כל זאת יהיה משליך יהבו על
ה', שאז יאמר בו (תהלים פד, ו, יב) אשרי אדם עוז לו בך וגו' לא ימנע טוב
להולכים בתמים.

אמנם אם אחד מן התנאים האלה יחסר לו לא יגיע אל השלימות, וקרוב
הוא ליכשל וליפול דהיינו או אם הכונה לא תהיה מובחרת וזכה, או אם
יתרשל מן העיון במה שיוכל לעיין, או אם אחר כל זה לא יתלה בטחונו
בקונו, קשה לו שלא יפול. אך אם שלשתם ישמור כראוי, תמימות
המחשבה, עיון, ובטחון, אז ילך בטח באמת ולא יאונה לו כל רע. הוא
הדבר שאמרה חנה בנבואתה (שמואל א ב, ט) רגלי חסידיו ישמור, ודוד כמו כן
אמר (תהלים לז, כח) ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו.

והנה מה שצריך להבין הוא כי אין לדון דברי החסידות על מראהו הראשון, אלא צריך לעיין ולהתבונן עד היכן תולדות המעשה מגיעות, כי לפעמים המעשה בעצמו יראה טוב, ולפי שהתולדות רעות יתחייב להניחו, ולו יעשה אותו יהיה חוטא ולא חסיד. הנה מעשה גדליה בן אחיקם גלוי לעינינו שמפני רוב חסידותו שלא לדון את ישמעאל לכף חובה או שלא לקבל לשון הרע, אמר ליוחנן בן קרח שקר אתה דובר על ישמעאל (ירמיה מ), ומה גרם? גרם שמת הוא ונפזרו ישראל וכבה גחלתם הנשארה, וכבר ייחס הכתוב הריגת אנשים אשר נהרגו אליו כאילו הרגם הוא, וכמאמרם זכרונם לברכה (נדה סא, א) על הפסוק (ירמיה מא, ט) את כל פגרי האנשים אשר הכה ביד גדליה. והבית השני גם הוא חרב על ידי חסידות כזה אשר לא נשקל במשקל צדק במעשה דבר קמצא, אמרו (גיטין נ, א) סבור רבנן לקרוביה, אמר להם רבי זכריה בן אבקולס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבת, סבור למקטליה אמר להם רבי זכריה בן אבקולס יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג, בין כך ובין כך הלך אותו הרשע והלשין את ישראל, בא הקיסר והחריב ירושלים, והוא מה שאמר רבי יוחנן על זה: ענותנותו של רבי זכריה החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליتنا.

הרי לך שאין לדון בחסידות המעשה באשר הוא שם לבד, אך צריך לפנות כה וכה לכל הצדדין שיוכל שכל האדם לראות, עד שידון באמת איזה יכשר יותר העשיה או הפרישה. הנה התורה צותה (ויקרא יט, יז) הוכח תוכיח את עמיתך, וכמה פעמים יכנס אדם להוכיח חטאים במקום או בזמן שאין דבריו נשמעים וגורם להם להתפרץ יותר ברשעם ולחלל ה' להוסיף על חטאתם פשע, הנה בכיוצא בזה אינו מן החסידות אלא לשתוק. וכך אמרו זכרונם לברכה (יבמות סה, ב) כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא

לומר את שאינו נשמע. ראה פשוט הוא שראוי לכל אדם להיות מקדים ורץ לדבר מצוה ולהשתדל להיות מן העוסקים בה, אך הנה לפעמים יכול להולד מזה מריבה שיותר תתבזה המצוה, ויתחלל בה שם שמים ממה שיתכבד, בכיוצא בזה ודאי שחייב החסיד להניח את המצוה ולא לרדוף אחריה.

וכן אמרו זכרונם לברכה בענין הלויים זה לשונם (במדבר רבה ה, א) מפני שהיו יודעים שכל מי שטוען בארון שכרו מרובה, והיו מניחין את השלחן והמנורה והמזבחות וכלן רצים לארון ליטול שכר, ומתוך כך היה זה מריב, ואומר אני טוען כאן, וזה מריב ואומר אני טוען כאן, ומתוך כך היו נוהגין קלות ראש, והיתה השכינה פוגעת בהם וגו'.

הנה חייב האדם לשמור כל המצות בכל דקדוקיהם לפני מי שיהיה ולא יירא ולא יבוש, וכן הוא אומר (תהלים קיט, מז) ואדברה בְּעִדְתֶּיךָ נגד מלכים ולא אבוש, וכן שנינו הוי עז כנמר וגו', אמנם גם בזה צריך חילוק והבחנה כי כל זה נאמר על גופי המצות שחייבים אנחנו בהם חובה גמורה שבהם ישים פניו כחלמיש, אך יש איזה תוספות חסידות שאם יעשה אותם האדם לפני המון העם ישחקו עליו ויתלוצצו, ונמצאו חוטאים ונענשים על ידו, והוא היה יכול להניח מלעשות הדברים ההם, כי אינם חובה מוחלטת, הנה דבר כזה ודאי שיותר הגון הוא לחסיד שיניחם משיעשהו, והוא מה שאמר (מיכה ו, ח) והצנע לכת עם אלהיך. וכמה חסידים גדולים הניחו ממנהגי חסידותם בהיותם בין המון העם, משום דמחזי כיוהרא. כללו של דבר: כל מה שהוא עיקרי במצוה יעשהו לפני כל מלעיג, ומה שאינו עיקרי והוא גורם שחוק והיתול לא יעשהו.

נמצאת למד שהבא להתחסד חסידות אמיתי צריך שישקול כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, ולפי התנאים המתלויים להם לפי העת לפי החברה לפי הנושא ולפי המקום, ואם הפרישה תוליד יותר קידוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה יפרוש ולא יעשה. או אם מעשה אחד במראיתו הוא טוב, ובתולדותיו או בתנאיו הוא רע, ומעשה אחד רע במראיתו וטוב בתולדותיו הכל הולך אחר החיתום והתולדה שהיא פרי המעשים באמת, ואין הדברים מסורים אלא ללב מבין ושכל נכון, כי אי אפשר לבאר הפרטים שאין להם קץ, וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

ומעשה דרבי טרפון יוכיח (ברכות י' ב) שהחמיר להטות כבית שמאי ואמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל, אף על פי שמחמיר היה, וזה שענין מחלוקת בית שמאי ובית הלל היה ענין כבוד לישראל מפני המחלוקת הגדולה שרבתה ביניהם, וסוף סוף נגמר שהלכה כבית הלל לעולם, הנה קיומה של תורה שגמר דין זה ישאר בכל תוקף לעד ולעולמי עולמים ולא יחלש בשום פנים שלא תעשה תורה חס ושלום כשני תורות, ועל כן לדעת המשנה הזאת יותר חסידות הוא להחזיק כבית הלל אפילו לקולא מלהחמיר כבית שמאי. וזה לנו לעינים לראות אי זה דרך ישכון אור באמת ובאמונה לעשות הישר בעיני ה'. עכ"ל.

שאול המלך נטרד ממלכותו בגלל "צדקותו" הרבה, ואולי קבעו לקרוא הפטרה זו בשבת זכור כי אז הרבה אנשים מגיעים לבית הכנסת, כדי שכולם ידעו שיש גבול לחסידות.

בשעת מגיפת הכולרה הוכרזו שהחולים לא יצומו ביום כיפור (ויש גורסים שלא יצומו כדי שלא יקבלו את הכולרה), היה אחד שהחמיר על עצמו וצם, אמר לו ר'

ישראל מסלנט "תמהני עליך כיצד עברת עבירה חמורה כזו בעצם היום הקדוש". כמו כן אמר ר' ישראל מסלנט שאין להזדרז במצוות על חשבון הזולת.

ומעשה היה פעם בישיבה שלמדתי, ששמעתי תכנית של הוצאת בחורים למוסד אחר, כי אמא של אחד הבחורים טענה שהישיבה לא מספיק בקדושה, וזה מקלקל את הבן שלהם (הורים שמדברים לשון הרע לא מקלקלים את בניהם!), ולכן דברה עם עוד הורים והציעה גם להם להעביר את בניהם למוסד אחר, הנהו חסידות?! כשנודע לי מזימה שפלה זו מחיתי נמרצות על זה בדיבורים חריפים תרתי משמע. התפרסם פעם סיפור על יהודי שהחמיר שלא להזמין אמבולנס בשבת, וכשהוא סיפר זאת לרבו אמר לו "אתה עובד עבודה זרה! אם אתה מתנהג בחסידות של שטות אין זה עבודת ה', אתה רק משועבד למצפונך שלא נותן לך לחלל שבת!". גם אלו שמחמירים מאד בהפרדה באוטובוסים וגם אם זה יביא להרבה עבירות הרי הם בגדר חסיד שוטה, ומי שמותר על מידת חסידות, ומקיים את מה שחייבים מן הדין הוא הישר בעיני ה'.

כללו של דבר: מי שרוצה להתנהג בחסידות ולהפריד בין גברים לנשים יזהר מאד שלא יבא מתוך זה לאיסורים שאז יצא שכרו בהפסדו, כי הוא יכול לעבור על ידי זה כמעט כל הלאוין והעשין שימצא בין אדם לחברו, והרבה מבין אדם למקום, ומתחלה נבאר כמה לאוין, שעובר על ידי זה, ואחר כך כמה עשין, ואחר כך כמה ארורין, שמקבל על עצמו על ידי זה, ועוד כמה אסורין גדולים, שנסבב על ידי זה.

ואסדר אותם לפי הסדר שהם כתובים בתורה.

לאוין

א'. מי שמחמיר ביותר ומשעבד אחרים לחומרותיו עלול לבוא מזה למחלוקת, ופעמים שגם יכה את חברו על שאינו מחמיר כמוהו, שזה אסור בכל אדם וכמו שנבאר לקמן, ובפרט אם עשה בו חבורה שיכול להתחייב על ידי זה בחמשה דברים, ומי שאינו חושש מזה יבוא לעשות כן גם לאביו ואמו שעל זה נאמר "ומכה אביו ואמו מות יומת" והוא ממנין שס"ה לאוין שבתורה.

ב'. ואם צער גר מפני שלא רצה להחמיר כמוהו, עובר עוד על לאו ד' וגר לא תונה ולא תלחצנו" שהזהירה התורה בזה שלא להקניטו או להכאיב לכו בשום מין צער.

ג'. ועובר נמי על לאו ד' לא תענון" שאיסור זה הוא על כל אדם, אלא מפני שאלמנות ויתומים הם תשושי כח ודבר מצוי לענותם, לכך הזהירה תורה במיוחד עליהם, ובפרט ליתומים ואלמנות ממש שכל דבר יכול לצער אותם יותר משאר אנשים.

ד'. כפי שנבאר לקמן יכול לעבור על ידי זה ב' לא תקלל חרש", ואם היה בדיין עובר גם על "אלהים לא תקלל" שהוא אזהרה למקלל הדיין.

ה'. ועובר נמי על לאו ד' לא תגזל" שהרי כל נוסע משלם על הנסיעה וזכותו לשבת בכל מקום שיבחר, נמצא שמי שאינו מניח לאנשים לשבת במקום הראוי להם, הרי זה גוזל את הרבים. והנה בסוטה כתוב "היכי דמי חסיד שוטה כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה" הרי שהצלת אשה מטביעה אין בזה משום גילוי

עריות שהוא ביהרג ואל יעבור, וכל שכן לישב אנשים ונשים ביחד אפילו במקום שהוא צורך קיבוץ, וכל שכן במקום שאינו צורך קיבוץ כמו בתחבורה הציבורית ששם מותר לישב מעורבים, אבל גזל הרבים קשה עוד יותר מן העריות שנאמר "ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו" {בראשית ו-ב} ואחר כך נאמר "קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם" {בראשית ו-יג}.

ו'. ואם מתוך המחלוקת שעשה בשביל זה קלל בני אדם שאינם מחמירים כל כך עובר נמי ב"לא תקלל חרש" וכוונת הכתוב הוא אפלו חרש, וכל שכן מי שאינו חרש.

ז'. ועובר נמי על לאו ד"לפני עור לא תתן מכשול" שהוא מטעה אנשים לחשוב שחייבים להפריד בין גברים לנשים, ובאמת אינו אלא לפנים משורת הדין.

ח'. ואם הגיע ללשון הרע על ידי חומרתו עובר נמי ב"לא תלך רכיל בעמך" וכבר מנה ה"חפץ חיים" כמה לאוין ועשין וארורין שיכולים לעבור על ידי זה, והרבה מהם שייכים גם לעניננו.

ט'. ואם הגיע לשנאת חנם על ידי חומרתו עובר נמי ב"לא תשנא את אחיך בלבבך" שאסור לשנוא שום אדם מישראל אלא אם הוא רשע ואינו מקבל תוכחתו, אבל מי שאינו מהדר לא מצינו שום היתר לשנאתו.

י'. ואם צעק על חברו על שיושב איש ליד הנשים או אשה ליד האנשים וגנהו כל כך בדברים בפניו ובפני אחרים, עד שנשתנה פניו על ידי זה, עובר גם כן על לאו ד"ולא תשא עליו חטא" שהזהירה התורה בזה, שלא

לבייש את חברו ישראל אפילו במקום התוכחה על איסור תורה ובינו לבין עצמו, דהינו שלא לדבר אתו קשות עד שיכלימנו, קל וחומר בתוכחה על דבר שאינו אלא מדת חסידות ובפני אחרים. וכל זה שלא היה ברבים, אבל אם הלבין את פניו ברבים, כבר כרתוהו רז"ל מעולם הבא ואמרו: המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. וכבר אמרנו שלשבת אנשים ונשים מעורבים אינו מתקרב אפילו לאיסור עריות, והבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא, והמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

י"א. כבר אמרנו שיכול לעבור על ידי זה ב"לא תקלל חרש", ואם היה באביו ואמו עובר גם על "אביו ואמו קלל דמיו בו" שהוא ממנין שס"ה לאוין שבתורה.

י"ב. ועובר נמי בלאו ד"ולא תחללו את שם קדשי", אחרי שאין בזה תאוה ולא הנאה גשמית, שעל ידי זה יתגבר יצרו עליו, על כן נחשב העון הזה כמרד ופריקת עול מלכות שמים בעלמא, ומחלל שם שמים בזה. וזה דברנו אפלו בסתם איש ישראל, ובפרט אם הוא איש חשוב, שהכל מסתכלין על מעשיו, בודאי מתחלל השם על ידי זה. ועל אחת כמה וכמה אם היה העברה הזאת ברבים, בודאי שהחטא גדול עד מאד, שנקרא מחלל שם שמים ברבים.

י"ג. ואם הקניט את חברו בדברים על ידי זה עובר על לאו ד"ולא תונו איש את עמיתו" דאירי באונאת דברים, כדאיתא בבבא מציעא, וקל וחומר אם היה זה בפני אנשים.

י"ד. ועובר נמי בלאו ד'לא תסף עליו' וכמו שכתב הרמב"ם שאם יאמרו בית דין שבשר עוף אסור בחלב מן התורה הרי זה אסור משום 'בל תוסיף' וכל שכן כשמורה על היתר גמור לאיסור שעובר בלאו זה.

ט"ו. ואם היו שם זקנים או ילדים קטנים ולא הניח להם לשבת, ונפלו בנסיעה ונפצעו עובר גם משום 'ולא תשים דמים בביתך'.

ט"ז. ואם צער עבד שברח מאדוניו מפני שלא רצה להחמיר כמוהו, עובר עוד על לאו ד'לא תוננו' שהזהירה התורה בזה שלא להקניטו או להכאיב לבו בשום מין צער.

י"ז. ואם מתוך המחלוקת שעשה בשביל זה הכה בני אדם שאינם מחמירים כל כך עובר נמי ב'לא יוסיף פן יוסיף' וגם נקרא רשע עובר זה כמו שנאמר 'ויאמר לרשע למה תכה רעך'.

הרי חשבנו שבעה עשר לאוין הרגילין לבוא על ידי חסידות יתירה זו. והרבה מהלאוין הנ"ל, שחייבים עליהן מיתה בידי שמים, כמו על עינוי אלמנה ויתום ועל חלול השם, והרבה מהן שנוגע בענין עולם הבא, כגון, מלבין פני חברו ברבים ומתכבד בקלון חברו, למי שמרגיל את עצמו בעוון החמור הזה, כאשר נבאר.

עשין

ועתה אתחיל בעזרת ה' יתברך לבאר כמה מצות עשין, שעובר על ידי זה כמו שיעדנו לעיל, וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

מלבד הלאוין שמנינו לעיל, עובר גם כן על כמה עשין, ואבארם בעזרת ה' יתברך אחד לאחד.

א'. מי שהוא רוצה באמת לכבד את אביו ואת אמו, יעסק בתורה ובמעשים טובים, שזהו הכבוד הגדול לאבות, שאומרים הבריות, אשרי לאב ואם שגדלו בן כזה. אבל אם אין הבן הולך בדרך הישר, הרי אבותיו ישאו חרפה עליו, והוא מביש אותם בבושה שאין גדולה הימנה. ואם כן מי שמחמיר להפריד בין גברים לנשים וכופה על זה אחרים עובר ב"כבד את אביך ואת אמך" ופעמים שיכול לצער גם את אביו ואמו וכל מי שחייב לכבדו מפני חומרה יתרה זו.

ב'. ומי שרואה שמקפידים מאד על הפרדה ובאים מזה לעבירות ויש בידו למחות ואינו מוחה עובר על "הוכח תוכיח את עמיתך" וכל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו, והמודיע לרבים את האמת על מה צריך להקפיד ועל מה לא, זכות הרבים תלוי בו.

ג'. ועובר גם על מצות עשה "ואהבת לרעך כמוך" שנצטוינו בזה לחוס על ממון חברו, כמו שהוא חס על של עצמו, ולחוס על כבוד חברו ולספר בשבח, כמו שהוא חושש על כבוד עצמו, וכמו שאמר הלל "מה דעלך סני, לחברך לא תעביד" והלא כל אדם אינו רוצה שיגבילו אותו במקום ישיבה מפני החלטות של אנשים שאינם אחראים על המקום, כן באופן זה ממש צריך על פי התורה לעשות לרעהו, לחוס עליו בכל האופנים.

ד'. ואם צער בזה זקן, אפלו הוא זקן עם הארץ, עובר עוד על מצות עשה ד"והדרת פני זקן" (ואף שזקן דקרא הינו חכם, האי והדרת פרשו רז"ל דא"שיבה" דלפניו נמי קאי),

שהזדור הוא כבוד, דהיינו לדבר לו בדרך כבוד ואדנות. ובמקום שמצערנו, בודאי אינו מהדרו. וכן אם הוא חכם, אפלו אינו זקן, עובר גם כן על מצות עשה זו, דזקן דקרא הינו חכם, כדדרשינן: זה שקנה חכמה (ולבד מה שכמה פעמים בא על ידי זה לאסור החמור, דמבזה תלמידי חכמים, שנכנס בזה בכלל אפיקורס על פי דין). ואם הוא זקן וגם חכם, עובר על מצות "והדרת" בכפלים.

ה'. ואם צער בזה כהן עובר גם כן על מצות עשה ד"וקדשתו" שנצטוינו בזה לנהג בהם כבוד הרבה, וכיון שמצערנו ומבזהו, בזה בודאי אינו מכבדו ועובר.

ו'. וכיון שהוא מחלל שם שמים כמו שאמרנו לעיל, הרי שעובר גם על מצות עשה של "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

ז'. ועל כולם עובר עוד על מצות עשה ד"ואהבת את ה' אלהיך", שהוזהרנו בזה לאהוב את ה' יתברך כל ימי חיינו, ובבוא מעשה לדינו, נתחייבנו להעיר את רוחנו באותו הפרק, אם הקדוש ברוך הוא ישמח ממעשה זה, וכמו שאין להביא מתנה למלך שלא יאהב אותה, כך אין להתנהג בחסידות שאינה רצויה לפני המקום וכמו שנאמר "החפץ לה' בעלות וזבחים כשמע בקול ה' הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים" (שמואל א טו-כב) ובודאי מי שמפקיר את נפשו לעוון החמור הזה, בטל עשה זו.

ח'. ואם צער בזה גר עובר גם כן על מצות עשה ד"ואהבתם את הגר".

ט'. ועל כלם עובר עוד על מצות עשה ד"את ה' אלהיך תירא", שהוזהרנו בזה לירא מלפני ה' יתברך כל ימי חיינו, ובבוא מעשה לדינו, נתחייבנו להעיר את רוחנו באותו הפרק, שהקדוש ברוך הוא משגיח בכל מעשה בני

אדם, וישיב להם נקם כפי רוע המעשה, ועל ידי זה ימנע מלעבור על דעת קונו, ובודאי מי שמפקיר את נפשו לעון החמור הזה, בטל עשה זו.

י'. ואם החמיר בזה במועד והקשה עליו ועל אחרים את הדרך, וזה מנע ממנו או מאחרים את שמחת החג עובר גם על עשה של "ושמחת בחגך".

י"א. עוד נראה שעובר גם על מצות עשה ד"והלכת בדרכיו", שנצטוינו בזה לילך במדותיו של הקדוש ברוך הוא אשר הם כולם רק לטוב, כמאמרם ז"ל מה הוא רחום, אף אתה רחום, מה הוא חנון, אף אתה חנון, וכיוצא בזה בשאר מדות טובות, כמו שמבאר ברמב"ם בהלכות דעות. ואם כן מי שמרגיל עצמו במדה רעה הזו, אינו הולך בדרכי ה' שהוא רק להיטיב לזולתו, והוא עושה להפכו, ומפני זה הוא נקרא רע, לכן עובר על מצות עשה זו גם כן.

הרי שחשבנו אחד עשר מצוות עשה, שרגילין לעבור עליהם על ידי חסידות יתירה זו, לבד משבעה עשר לאוין הנ"ל. ואף שכל השבעה עשר לאוין ואחד עשר עשין אין יכול לבוא באיש אחד ובפעם אחת, כמבואר למעייין, אף על פי כן מי שרגיל, חס ושלום, במדה רעה זו, בודאי יעבור על כולן בהרחב הזמן, כי פעמים יארע לו בגלל חומרה זו לפגוע בזקן, ופעמים בחכם, ופעמים יגנהו בלשון הרע וכו', וק"ל.

ארורין

ועתה נבאר בעזרת ה', כמה ארורין מקבל על עצמו, מי שאינו שומר את עצמו ממדה רעה הזו.

א'. כמו שאמרנו שהוא עובר על "כבד את אביך ואת אמך" כך הוא עובר גם על "ארור מקלה אביו ואמו".

ב'. ובשעה שהוא מכשיל אנשים על ידי שמטעה אותם שחובה להפריד בין גברים לנשים באוטובוסים, עובר גם על "ארור משגה עור בדרך".

ג'. ואם הגיע ללשון הרע על ידי חומרתו עובר גם על "ארור מכה רעהו בסתר".

ד'. ואם חס ושלום, נעשה הדבר אצלו כמו הפקר, שאינו מקבל על עצמו להשמר ממנו, עובר עוד על "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם", שפרושו אשר לא יקבל על עצמו לקיים את כל התורה, והוא נקרא מומר לדבר אחד על ידי זה, כיון שבשאת נפש עובר על איסור החמור הזה, והוא מחזיק דבר זה של תורת ה' אצלו להפקר, ועל כן גדול עונו מנשוא. הרי חשבנו ד' ארורין המצויין לבוא על ידי מדה רעה הזו.

וידוע מאמר הגמרא בשבועות (דף ל"ו) "דארור, בו קללה, בו נדוי" וכו'. לכן כל איש, שידוע בעצמו שלא נזהר מעון המר הזה, צריך להיות חרד בנפשו אולי, חס ושלום, נדוהו בשמים על זה, וכעין מה שכתב בספר "חרדים" לענין מקלה אביו ואמו, עין שם. וידוע שכל הארורין פתחו בברוך תחלה ולכן מי שנזהר מהאיסורים הנ"ל אף שאינו מן המהדרין הרי הוא מתברך מפי כל ישראל.

ועוד כמה ענינים רעים נסבב על ידי החטא המר הזה, כגון, מדת האכזריות הגרועה ומדת הכעס, שהוא עון חמור, כמו שהפליגו חז"ל בשבת (דף

ק"ה), וגם כמה פעמים בא על ידי זה לליצנות ולשארי מדות רעות כיוצא בהן.

לכן יש לשקול בשקל הקודש כיצד להתנהג. כי אף שחכמינו זכרונם לברכה לימדו אותנו תמיד לא לוותר אפילו על קוצו של יוד במנהגי ישראל ובהנהגות קדושות, צריך לדעת שכשזה פוגע בבין אדם לחבירו יש לשקול את הדברים מה שווה יותר.

וכמו מי שמגיע למכירה שכוונתית לפני הזמן, כי אחר כך יהיו שם הרבה נשים, והגענו לפני הזמן מפריע מאד לארגון המכירה, ברור שאין לזה כל היתר ויצא שכרו בהפסדו.

כשיש מצד אחד הידור ומצד שני שלום, השלום עדיף.

ויש לזה כמה הוכחות עד כמה תופס האחדות משקל רב עוצמה, אצל הקב"ה.

דור המבול לא פשטו יד בעיקר ונשטפו, ודור הפלגה פשטו יד בעיקר להלחם בו, ולא נאבדו מן העולם אלא רק התבלבל שפתם ונפצו על כל הארץ.

היתכן? דור המבול עברו עבירה אחת של גזל, ונמחקו מן העולם, ואילו הם כופרים בעיקר באופן גלוי, ואינם נמחקים?!

על זה באה התורה ונותנת הסבר, מדוע הקב"ה העלים עין מהם: "ויאמר ה', הן עם אחד, ושפה אחת לכולם"!!!

אם שוכנת ביניהם אחדות ושלוש, הקב"ה כביכול מוחל על כבודו, ולא נוגע בהם לרעה! אמנם זו אחדות 'שלילית', כדי למרוד בהקב"ה, אך ס"ס כיון שיש הבנה ואהבה ביניהם - זה מה שסילק את רוע הדין מעליהם! ראו מה כוחה האדיר של "האחדות"!

כשבני ישראל היו במצרים למדו ממעשיהם של המצרים עד שנכנסו למ"ט שערי טומאה, ועם כל זה לא ידע משה רבנו מה חטאו ישראל יותר מכל 70 אומות העולם, שדוקא הם יהיו נרדפים בעבודת פרך כזו? אבל כששמע שאין אחדות ביניהם, אחד שונא את השני, ומלשין עליו לפני המלכות מיד אמר "אכן נודע הדבר".

הקפדת הקב"ה הבולטת ביותר, שמצינו שהקפיד על עוון המחלוקת, זה היה במחלוקת קרח ועדתו. והנה, על עצם העובדא שקרח קיבל את עונשו - זה לא דבר מפליא, שהרי הוא ליגלג ופגע בכבודו של הקב"ה.

ואולם, מצינו בפרשה זו שני פרטים אחרים, מפליאים, שהם באמת מוכיחים לנו, עד כמה קשה עוון המחלוקת:

א. במחלוקת זו נענשו אף תינוקות יונקי שדיים, שלא טעמו טעם חטא מימיהם. ואעפ"כ גם בהם פגעה מידת הדין. ומדוע? משום שכשאין שלום, מידת הדין שולטת, וכבר לא מבחינים כלל בין צדיק לרשע!

ב. ויותר מזה: כשיש מחלוקת, אפי' אם הצד השני יוצא 'צודק' בויכוח, אעפ"כ הוא נענש על עצם "הפירוד" שהוא גרם ע"י מחלוקתו!

ויסוד זה למדנו ממחלוקתו של קרח: משה רבנו הציב תנאי לפני הקב"ה: אם אני צודק, תפתח האדמה את פיה ותבלע אותם. ואם אני לא צודק,

ובדיתי את הדברים מליבי, אז... ג"כ קרח ימות! ואולם לא במיתה משונה,
אלא רק כמות כל אדם כדרך העולם.

פלאי פלאים! הרי אם קרח צודק במחלוקת, אין שום מקום להעניש אותו.
ומדוע שימות במיתה אפי' רגילה?

אלא שכאן לימדנו משה רבנו, לקח נוקב בענין עוון המחלוקת: מי שמסית
בתוך עם ישראל, מסכסך וגורם ריב, ופירוד, וקורע ע"ז את האחדות
שהיתה - לא יצא נקי מהעסק הזה! אפי' אם הוא צודק בטענותיו, ג"כ ענוש
יענש, כיון ש'הדרך' שהשתמש בה להביע את דעתו - היא פסולה!!!

שום טענה בעולם, לא יכולה להצדיק את המעשה של פירוד בעם ישראל,
ואפי' אם יהיו אלו שיקולים של דת, או קינאת כבוד ה', שכן כלל גדול
בידינו, שגדול השלום!

אחאב היה לו עזות פנים, והלך וכתב על דלתות עירו בשומרון, ש"אין לו
חלק באלוקי ישראל!"

היה מכור לע"ז באופן מבהיל: המריד את כל דורו לעבוד ע"ז, והוא בעצמו
גזר על עבדיו שישתלו ע"ז בכל ערוגה במדינתו, והיה הולך ומשתחווה
להם. חטא והחטיא את ישראל!

היה רוצח שפל. רצח את נבות היזרעאלי, על לא עוול בכפו. רצח את כל
נביאי ה', והשאיר לרשותו רק את נביאי הבעל.

הפסוק העיד עליו "לא היה כאחאב, אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה'"
הוא הרשיע יותר מכולם!

ועם כל העבירות האיומות האלו, בכ"ז הקב"ה לא נגע בהם כלל לרעה.
אלא ההיפך בדיוק:

היה מוריד להם כמויות אדירות של גשמים, עד שמרוב שפע, היו צריכים
כבר להרים את שולי גלימתם, כשהיו רוצים ללכת לכנסיה לעבוד ע"ז.
משום שגובה מי הגשמים הגיע עד לקרסולי רגליהם!

כל המלחמות שהיו יוצאים, היו חוזרים עם נצחון מזהיר, ואפי' חייל אחד
לא נחסר! (ע"פ הירושלמי פאה, פ"א ה"א).

איך זה יתכן? איזה "זכות" עמדה לו לאחאב הרשע, שבזכותה היתה לו
הצלחה - הן מבחינה כלכלית, והן מבחינה בטחונית?!

חז"ל גילו לנו את הסוד: היה ביניהם אחדות! לא היו בהם מלשינים, בזמן
שאחאב הרג את כל נביאי ה', וחיפש "בנרות" עוד נביאי אמת כדי להרוג
אותם, החביא עובדיה 100 נביאים בשני מערות, והיה לווח מאנשים כסף
בריבית, כדי לכלכל אותם.

כולם ידעו מהתוכנית הזאת, ואף אחד לא הלך להלשין לאחאב אף מילה
אחת! וכיון שהיה ביניהם אחדות כזו גדולה, גם הקב"ה העלים מהם עין,
ולא רק שהמשיך להשפיע עליהם כל טוב, אלא עוד היה נותן בידיהם כוח
לנצח את אויביהם!

כל דורות הגלות, שנמשך במשך 1956 שנה. גלות ארוכה של נדודים
וגרושים, יסורים ומכאובים, גזירות שמד ופוגרומים, עד שאין לך יום שאין
קללתו מרובה משל חברו. ביהמ"ק נחרב, ועימו נחרב כל תפארת עם
ישראל.

וכאן זועקת השאלה: איזה חטא כבד, יכול להשאיר רושם של "צלקת" במשך תקופה כ"כ מרובה - קרוב ל-2000 שנה!!! איזה חטא חטאו ישראל, שהקב"ה לא מוכן לסלוח ולהתפייס במשך זמן של מאות דורות ארוכות, כאורך הגלות???

מגלים לנו חז"ל שזה שוב בגלל החטא האיום של שינאת חנם! כשיש 'פילוג' בעם ואין אחדות, כל המצוות שיעשו לא יכריעו את הכף לבניית ביהמ"ק. שכן אם אין אחדות אין כלום! לא שלום, ולא ביהמ"ק!!!

בשני מקומות מצינו, שהקב"ה הסכים - למחוק את שמו בגלל חוסר אחדות ושלום:

א. בפעם הראשונה מצינו זאת בפר' בראשית. המתארת לנו את בריאת העולם בששה ימים. וכאן מגלים דבר מוזר לכאורה: בכל יום ויום, כשהקב"ה גמר לברוא עוד חלק מהבריאה, נאמר בפסוק "וירא אלוהים כי טוב". ורק בבריאת יום שני, שם השמיטו במתכוון את המילים הללו, והפסוק לא חותם בהצהרה, שהקב"ה ראה את זה "בכי טוב", מדוע? עונה על כך המדרש לפי שביום השני נעשה מחלוקת! נברא הרקיע (שמים) ש'חילק והפריד' בין מים עליונים לתחתונים. ועל דבר שמחלק ומבדיל, וגורם לפירוד, הקב"ה לא מסוגל לחתום עליו "כי טוב"!

ב. עוד מצינו כעין זה בפר' סוטה. דורשת הגמרא שהקב"ה התיר לבזות את "שמו", ולמחוק אותו בתוך המים, ובלבד להשכין "שלום" בין איש לאשתו, בין הסוטה - לבין בעלה שחשד בה.

באיזו אשה מדובר כאן? מדובר כאן באשה נבזית ופרוצה שבגדה בבעלה, והלכה והתייחדה עם אדם זר, ויש עדים על כך. רק מה? עדיין לא קלקלה עמו.

ובשביל אשה כזו, הקב"ה מוכן שימחקו את שם המפורש בתוך המים, והעיקר - שישכון השלום בינה לבין בעלה!

ועוד שהקב"ה הסכים כביכול לשקר בדיבורו, ובלבד שישכון שלום בעולם. וכלפי מי? כלפי שרה אמנו, שצחקה, כביכול על בעלה, ואמרה שכיון שהוא זקן - לא יתכן שהיא תלד עוד ילדים!

והקב"ה כשבא להעביר את דבריה לאברהם בעלה, שינה את המילים, ואמר לו ששרה אמרה זאת על עצמה "ואני זקנתי", העיקר שהאחדות תמשיך לשכון ביניהם!

אהרן הכהן היה משנה מן האמת למען השלום, ורבי מאיר היה מוכן שיירקו בפניו 7 פעמים ובלבד להשכין שלום בין איש לאשתו.

ואם כה גדול השלום ודאי שלמענה יש לוותר על ההידור של הפרדה בתחבורה הציבורית.

ורבינו החפץ חיים זיע"א, תמיד היה אומר: בכל דבר שאתה עושה, תחשוב קודם מה ירויח הקדוש ברוך הוא מזה. וה' יברך את עמו בשלום.

יוסף הצדיק היה במשך שנה שלמה בבית פוטיפר, ואשת פוטיפר הפצירה בו הרבה שיזנה אתה ובכל זאת אף שדברה אליו יום יום כדברים האלה לא ברח ממנה עד שתפסה אותו בבגדו לאמר שכבה עמי, משמע שעד אז

היה יכול שלא להכשל, וכל שכן בנסיעה שאינה אלא לפי שעה, ובפרט שבימינו אין רגילים להיות מקרים כגון זה.

והנה על אשת פוטיפר פירש רש"י {בראשית לט-א} שסמך מעשה אשתו של פוטיפר למעשה תמר, לומר לך, מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים, שראתה באצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד בנים ממנו ואינה יודעת אם ממנה אם מבתה, ואף על פי שנתכוונה לשם שמים נקראת "ארורה", ומכאן למד ר' שלום שבדרון שה' לשם שמים" אינו מתיר את כל העבירות.

כתוב בתורה "ונשב בגיא מול בית פעור" {דברים ג-כט} ואחר כך כתוב "ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות... לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו" ונשאלת השאלה "מה ענין זה לכאן" אלא אמר להם משה לישראל "אתם חטאתם בבעל פעור וכל זה הגיע לכם מפני התקרבות אל בנות מואב ומדין, ולכן שמע אל החקים ואל המשפטים שאסור להתקרב אל הנשים, וכך תנצלו מיצר העריות, שמא תאמרו 'נחמיר יותר מדי' תלמוד לומר 'לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו' אל תחמירו יותר מדי במה שלא חייבים, כדי שלא תבואו לזלזל באיסורי תורה".

"כפלח הרמון רקתך" מכאן אמרו "אפילו ריקים שבך מלאים מצוות כרמון" מכאן שאפילו המלאים מצוות כרמון יכול להיות שהם ריקים, כיצד? שמדבר כאן על אשה יפה ולמדו מכאן ששיער באשה ערוה, ומעוד פסוקים שלמדו על כל מקום באשה שדרכה להיות מכוסה הוא בגדר ערוה, שמא תאמרו "נחמיר יותר מדי" תלמוד לומר "כפלח הרמון רקתך" אפילו המלאים מצוות כרמון יכולים להיות ריקים.

וידוע מה שאמרו זכרונם לברכה "לא דיין מה שאסרה תורה, אלא שאתה אוסר עליך דברים המותרים", ואף שיש ענין של "לפנים משורת הדין" "והחמיר תבוא עליו ברכה" וכד' כל זה אינה חובה גמורה, ואסור שיעבור בגלל זה על איסורי תורה.

ובפרט כשנוסע עם אנשים שלא זכו לשמור תורה ומצוות יזהר שלא להחמיר יותר מדי ולבוא מזה לעבירות חמורות, כי אז הם אומרים שהחרדים אינם מתנהגים כראוי עם בני אדם, וכבר אמרו ביומא (דף פ"ו.) "אבל מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו שלמדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו ועליו הכתוב אומר (יחזקאל לו- כ) באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו".

תפילה על נסיעה כהלכה

אֲדֹנָי, שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁנוּזָה פָּלְנוּ לְנִסְעַ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה בְּלִי חוֹמְרוֹת הַמְּבִאוֹת לַעֲבִירוֹת. תֵּן בָּנוּ יֵצֵר טוֹב שְׁנוּזָה לְהִיּוֹת תְּמִימֵי דֶרֶךְ הַהוֹלָכִים בְּתוֹרָתְךָ וְנוֹצְרֵי עֲדֻתְךָ וְדוֹרְשֵׁיךָ בְּכָל לֵב, וְעַם כָּל זֶה לֹא נִפְעַל עוֹלָה, כִּכְתוּב בְּדִבְרֵי קֹדֶשְׁךָ עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צִדְקָה: אֲשֶׁרִי תְּמִימֵי דֶרֶךְ הַהוֹלָכִים בְּתוֹרַת יְהוָה. אֲשֶׁרִי נֹצְרֵי עֲדֻתְךָ בְּכָל לֵב יִדְרְשׁוּהוּ. אֵף לֹא פָעַלְנוּ עוֹלָה בְּדֶרֶכְךָ הַלְכּוּ. וְיְהִי רָצוֹן שְׁתוּלִיכְנוּ לְשָׁלוֹם וְתִצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִגְיַעֲנוּ לְמַחֲזֹז תַּפְצָנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, [וְתַחֲזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם] וְתִצְלִלֵנוּ מִכָּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פְרַעְנִיּוֹת

הַמַּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לְעוֹלָם וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לְחֹן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, וְתַצִּילֵנוּ מִ"מִצּוֹת" תְּחִשּׁוֹת ו"עֲבֵרוֹת" תְּחִשּׁוֹת שֶׁיֵּצֵר לוֹ יֵצֵר הָרַע. שְׁגָם כֹּאֲשֶׁר אָנוּ מִתְּכֻנִּים לְשֵׁם שָׁמַיִם, גַּם אִזּוֹלָה נִשְׁחַט אֶת הַשְּׁנִי, וְלֹא נִשְׁפּוֹךְ אֶת דָּמּוֹ עַל חֶשְׁבוֹן שִׁיקוּלִים שֶׁל הַלָּכָה. וְתַצִּילֵנוּ מִקְּנָאֵת אִישׁ מִרְעָהוּ וְלֹא יַעֲלֶה קְנָאֵת אָדָם עַל לִבֵּנוּ וְלֹא קְנָאֵתֵנוּ עַל אַחֲרִים, אֲדַרְבָּה, תֵּן בְּלִבֵּנוּ שְׁנִירָאָה כָּל אֶחָד מַעֲלֵת חֲבֵרֵינוּ וְלֹא חֲסֵרוֹנָם, וְשִׁנְדֵּבֵר כָּל אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהַרְצוּי לְפָנֶיךָ, וְאַל יַעֲלֶה שׁוֹם שְׁנִירָאָה מֵאֶחָד עַל חֲבֵרוֹ חֲלִילָה. וְיִתְקַיֵּם בָּנוּ מִקְּרֵא שְׁכֵתוֹב: וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר. וְתִמְלֹא כָּל מְשָׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה וְתִשְׁלַח בְּרָכָה הַצְּלַחַה וְהַרְוּחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְנִזְכֶּה לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, וְיִתְקַיֵּם תַּלְמוּדֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנִנָּצֵל מֵיֵצֵר הָרַע, וְנִזְכֶּה לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן סָלָה.

ויאמר פסוקים אלו שראשיהם "קרע שטן" וסופיהם "איש אשה"

קָצַר אַפִּים יַעֲשֶׂה אוֹלֵת וְאִישׁ מְזֻמּוֹת יִשְׁנָא.

רֹאה עֲנִי וְעַמְּלִי וְשֵׂא לְכָל חֲטָאוֹתִי.

עֲדָה נָא גֵאוֹן וְגִבָּה וְהוֹד וְהָדָר תִּלְבָּשׁ.

שִׁמַּח נֶפֶשׁ עֲבָדְךָ כִּי אֵלֶיךָ אֲדֹנָי נִפְשִׁי אֲשָׂא.

טוֹבָה חֲכָמָה עִם נִחְלָה וְיִתֵּר לְרֹאֵי הַשָּׁמַשׁ.

נִצֵּר לְשׁוֹנֶךָ מִרְעַע וּשְׁפָתֶיךָ מִדִּבֵּר מְרָמָה.

יְהִיו לְרִצּוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

וכבר אמר שלמה בחכמתו "אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה

תשומם". {קהלת ז-טז}

וכל מי שיכול להחזיר למוטב את המחמירים הגדולים מצוה גדולה היא בידו שנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך".

ואל יחשוב האדם שבהחמירו יותר מדי אף אם יבוא מזה למחלוקת, יש לו על כל פנים זכות של הידור מצוה שתגן עליו מן העבירה, וכמו שראינו בענין קרח, שאשתו של און בן פלת אמרה לו "ידענו שכל העדה קדושה היא דכתיב 'כי כל העדה כולם קדושים'", אמרה לו "שוב שאני אציל אותך" השקתה אותו יין והשתכר וישן, ישבה בפתח האהל ופרעה שערה, ולכן לא התקרבו קרח ועדתו לשם כי זה לא צנוע, ובסוף לא הגנה עליהם זכות זה וכולם נבלעו באדמה ואפילו לא הוזכרו לשבח על זהירותם שלא להתקרב לאשה שאינה צנועה, הרי שמצות ההקפדה על צניעות אינה מכבה את עבירת המחלוקת, ואם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר?!

בראש השנה שוקל ה' את מעשינו, וכף הזכויות מתמלא בויתור על הידורים למען השלום, ולהפך: יש כאלו שמהדרים אפילו שזה מביא לעבירות והידור זה נכנס לכף העבירות, אוי לו לזה שנעשה סגור קטגורו. ומדה טובה מרובה שהמוותרים על הידורים כשצריך יזכו לרב טוב הצפון לצדיקים.

- הזהרו מן החמס שנקרא בארמית "חטופין" ואפילו לשם שמים, ובזכות זה ננצל מן החמאס ולא יהיו עוד חטופים.
- נשים באוטובוסים אל תענו, ובזכות זה לא יתקיים עוד "נשים בציון ענו".
- ה' יראה אותנו שלמים במצוות ובזכות זה יבנה חומות ירושלים.

כל הזכויות שמורות לכלל ישראל, מצוה להעתיק ולשכפל בכל דרך שהוא
את תוכן מאמר זה. וכל המפרסם מאמר זה בין בחינם בין בשכר יבורך מן
השמים ויתקיים בו מה שנאמר ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת
לעשות אותם ואמר כל העם אמן:

מאמר בין הזמנים

יוצא לאור לקראת מסיבת פרידה בישיבת "נתיבות הלימוד" אב ה'תשפ"ג

אנחנו מתקרבים לימים של בין הזמנים, שבהם אין לימודים כמו בכל השנה כדי להברות את הגוף ולקבל כחות חדשים ללימוד התורה, וביטולה זהו קיומה.

יחזקאל אסחייק העתיק בספרו "חיים בריאים כהלכה" מאמר זה:

הרב הגאון רבי פתחיה מנקין זצ"ל, מתלמידי הישיבה דראדין, כתב את הדברים דלהלן למערכת הירחון "שערי ציון" בירושלים, כשהוציאו לאור חוברת על החפץ חיים בשם "ארחות צדיק", ככלות שנה לסילוקו:

"אהבתו של החפץ חיים את לומדי התורה היתה אהבת אב לבנים. הוא לא הסתפק בכך שקיבץ אליו בני תורה למקום תורה אחד, ולא אמר די בדאגתו למצבם הרוחני, אלא דאג גם למצבם החומרי בחיבה יתירה.

זכורני, כשלמדתי בראדין בראשית הקיץ של שנת תרס"ג, ומרן החפץ חיים זצ"ל בא כדרכו בקודש בכל יום שני וחמישי, לעזרת נשים - מקום לימוד המוסר לפני תפילת מעריב - לעורר את בני הישיבה בדברי מוסר, ומה נשתוממתי לשמוע מפה קדשו את ה'מוסר' הבלתי רגיל דלהלן, וכה אמר:

"אל תרבו ללמוד הרבה יותר מדי. האדם צריך לשמור את גופו שלא יחלש ולא יחלה, לכן צריך לנוח ולהנפש ולשאוף רוח צח. צריך לטייל לפנות ערב או לשבת בחדר ולנוח, וכשאפשר יש לרחוץ בנהר כדי לחזק את הגוף! כי ההתמדה היתירה הרי היא עצת היצר, לעמול יותר מדאי, כדי שהגוף יחלש, ויוכרח בהמשך הזמן לבטל לגמרי מתלמוד תורה, ואז יצא שכרו בהפסדו.

ומבשרי אחזה - המשיך החפץ חיים לומר לנו - בימי נעורי הרבתי ללמוד יותר מכוחי ונחלשו עיני, עד שצווי עלי הרופאים שלא לעיין בשום ספר שנתיים. נו, האין ההתמדה היתירה עצת היצר הרע? שאל החפץ חיים, והוסיף - ואם יחלה האדם חס וחלילה עקב אי שמירת בריאותו כתוצאה מהתמדתו היתירה, הרי חס וחלילה יקצר את ימי חייו של שבעים שנה, ואם כן הרי הוא עתיד ליתן את הדין! כה המשיך החפץ חיים לדבר לפנינו בסגנון זה עוד עשרים דקות בערך, ונושא זה בלבד היה כל 'מוסר' באותו ערב.

"כמו כן היה רבנו שומר את צעדי בני הישיבה שלא ילמדו כשכבר הגיעה שעת השינה, ולא אחת קרה שהגיע בכבודו ובעצמו להיכל הישיבה בשעת לילה מאוחרת, ובדברי נחת מתוך קפידה היה מצוה על בני הישיבה שיפסיקו כעת מלימודם וילכו לישון, ולפעמים היה עולה בעצמו על הספסל ומכבה את מנורות בית מדרשו". (מתוך הספר "מאיר עיני ישראל" כרך ב' עמוד 168-9).

ובספר תולדות החפץ חיים כתוב:

החדרים גדולים אוריריים... מאכליו היו על פי קפידה לבריאות. מלבושיו ומנעליו על פי קפידה

בחשבון. וקפידה מיוחדת היתה לו במצות: "ונשמרתם לנפשותיכם". בין לעצמו, בין לבני ביתו ובין לתלמידיו, הוא היה מסביר: במצוות שמירת הבריאות תלויה כל התורה כולה. ולא פעם סגר בידיו את הגמרא של המתמיד ביותר באומרו, גם זו עצת היצר הרע: "יחלשו המתמידים, הודות להתמדתם הנפרזה, בבריאות גופם ויבטלו אחר כך ממילא, בהכרח החולשה, מלימוד התורה". עכ"ל.

ואכן בימים אלו אין להצטדק יותר מדי ולהתמיד בלימוד התורה, וכן נאמר בשם הרב שך שבימי בין הזמנים צריך לסגור את הגמרא וגם את הראש.

ודבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים:

כתוב בתורה {בראשית מט-יד} "יששכר חמר גֶרֶם רִבֵּץ בֵּין הַמְשָׁפְתִים. וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נְעִמָה וַיֵּט שֹׁכְמוֹ לִסְבֹּל ויהי למס עֶבֶד." מכאן רמז שגם העוסק בתורה צריך מנוחה. שנוי בנביאים דכתיב {ישעיהו מ-לא} "וְקָנִי ה' יַחְלִיפוּ כַח". ומשולש בכתובים דכתיב {קהלת ז-טז} "אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם".

ואפילו משה רבינו היה צריך רווח בין פרשה לפרשה, ומה שאמרו על רבן יוחנן בן זכאי ורבי אליעזר שלא אמרו מעולם "הגיע עת לעמוד מבית המדרש" (סוכה כ"ח). אין זה ראיה לגבנו, כי מדובר כאן באנשים גדולים שהיו שקועים בתורה עד שאמרו בשבת "מפסיקים לקרות קריאת שמע ואין מפסיקים לתפלה" ורבי יהודה היה מתפלל רק פעם בחודש מרוב טרדת הלימוד.

ומה שכמה מגדולי הדורות הקודמים היו נגד בין הזמנים, מוכח מלשונם שדברו על אלו שקובעים את "בין הזמנים" לימי פריקת עול, אבל לא לאלו שיוצאים למנוחה ונשארים יהודים וטובים.

ומכל מקום לא נאסרו ימים אלו ללימוד תורה בהחלט, אלא שלא יקיימו את סדרי הלימוד שבכל השנה, והעושה "ישיבת בין הזמנים" יזהר שלא יהיה יותר ממחצית היום, ולא יחייב אף אחד לבוא, לא כתלמיד ולא כרב.

והמוסדות הרגילים של כל השנה, אם רצו לפתוח ישיבת בין הזמנים למוסד שלהם יזהרו גם בדברים אלו, ולא ילמדו שם את הלימוד של כל השנה אלא דברים אחרים, והלומד עם חברותא יכול ללמוד אתו בבין הזמנים אף כסדר הרגיל, רק שכל אחד מהם רשאי לבטל את סדר הלימוד מכל סיבה שהיא, ואין השני יכול לעכב.

ובימי בין הזמנים יראה כל אחד ואחד לצאת לטיולים כפי כחו בדברים שיהנה בהם, ולא יחשוש מסכנות שבדרכים אלא במקום המוחזק לסכנה, ושלוחי מצוה אינם ניזוקים. ונראה לי שהוצאות הטיולים של בין הזמנים הם בגדר הוצאת בניו לתלמוד תורה, כי טיולים אלו הם לצורך לימוד התורה, וגם מי שאינו יכול לקיים את המצוות של "בין הזמנים" לשמה לא ימנע עצמו מזה כי מתוך שלא לשמה בה לשמה.

וגם הרבה מגדולי ישראל יצאו לנופש במרינבאד ובקריניץ, ואבות אבותי ניצלו מהשואה על ידי יציאה לנופש.

ומי שהתלכלך בטיולים אין לו להתבייש בזה, כי הוא לכלוך מדבר מצוה, ושבת הוא לילך בבין

וגם אם יש חילונים במקומות שהולכים לשם אין צריך לחשוש, ולא יתיחס כלל לחילונים אלא כמו שאין אדם מסתכל על חתולים שברחוב כך ינהג בחילונים, ולא שימנע עצמו מטיולים בגללם.

וגם מי שעוסק בעבודה שאי אפשר לסגור אותה בבין הזמנים יראה כמה שאפשר לקיים את המצוות של בין הזמנים.

ואין לקרוא לבין הזמנים "חופש" מלבד זאת שחופש הוא רק בקבר הרי אם יקראו לזה חופש יאמרו שכל אחד יכול לעשות בימים אלו מה שהוא רוצה וגם לקיים לימודים במוסדות, וזה אסור בימים אלו.

וגם נשים חייבות במצות בין הזמנים, שגם הן צריכות מנוחה מהלימודים במוסדות החינוך לצורך בריאותן, וכדי להיות בבית לעזור לגברים בטיולים, ואפשר לומר במליצה שמה שגם נשים צריכות לצאת לטיולים אף שהוא "מצות עשה" שהזמן גרמא, הוא מפני שאף הן מוזהרות ב"לאו" שלא לקיים לימודים בימים אלו, וכל שישנו בשב ואל תעשה ישנו בקום ועשה.

וצריך לחנך גם את הקטנים במצוה זו, ולא לומר "כשיגדלו יבינו" כי מי שלא הורגל בקטנותו למצוות יקשה עליו לקיים כשיגדל.

ואני הכותב יש לי כמה בני דודים שלא זכו לקיים את מצות בין הזמנים כי למדו (וחלקם לומדים עדיין) במוסדות שאינם שומרים בין הזמנים. ושמעתי על אחד מהם שלמד בתלמוד תורה רמ"א בבית שמש, שאני קורא לזה "ר' משה איראם" על שם האיש המקיים בהידור "מצות עשה" של "והיית משגע". {דברים כח-לד} ובאותו תלמוד תורה עוברים על מצות בין הזמנים בצורה קשה ביותר עד שמסוגלים לסלק תלמידים רק בגלל פעם אחת שלא הגיעו בימים אלו, ואותו בן דוד למד בהמשך בישיבה קטנה "חסרונות תול" כלשוני, שגם שם לא זכה לקיים את מצות בין הזמנים אלא במשך יומיים שאין זה מספיק, וכשהגיע לישיבה גדולה ששם כבר זכה לשמור בין הזמנים כהלכה, היה לו קשה הדבר מפני ההרגל הרע שהיה לו מקודם. והוא דומה לתינוק שהיה לו שמיכה מלוכלכת הרבה זמן ואהב אותה מאד, ואחר שאמו כבסה את השמיכה כבר לא אהב אותה מפני ההרגל לשמיכה המלוכלכת.

ואחיו של הנ"ל זכה יותר מוקדם לקיים את מצות בין הזמנים, ומעשה שהיה כך היה:

פעם אחת בעודו ב"ר' משה איראם" אחזה בו רוח שובבות והרים הרבה כסאות זה על זה, והכסאות לא עמדו בגובה ונפלו, אחד מאנשי הצוות היה טרוד אז בשידוך, ובראותו זאת לא שלט בעצמו והכהו מכות אכזריות כמו השוטים, ויתכן שהוא התעלף מהמכות ההם, (ומסופר שהשידוך לא הצליח) כששמעו הוריו מעשה זה אמרו "בננו לא ימשיך ללמוד במקום זה" והעבירו אותו לתלמוד תורה אחר, ששם יש בין הזמנים בחודש אב.

היה לו כדאי לקבל מכות כדי לזכות לקיים את מצות בין הזמנים, כי הוא קבל מכות רק בעולם הזה, והשומר בין הזמנים אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא.

מנהג ישראל של בין הזמנים תורה הוא ואין להרהר אחר זה, ומה נואלו אלו שכותבים מודעות נגד בין הזמנים, "אין מבטלים את התינוקות" ואומרים שהרבה אסונות יש בימים אלו מפני ביטול תורה, (גם בניסן ותשרי יש אסונות! אולי יש אסונות בגלל החרדים החיצונים שלומדים בימים אלו כרגיל) וכאן יש להוסיף שאין לפסוק הלכה משום מודעות ברחוב גם אם זה בשם גדולי ישראל, כי הרבה פעמים אומרים שטויות בשם גדולי ישראל.

הגמרא בברכות אומרת "א"ל רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא" וזה מקור לבין הזמנים של ניסן ותשרי, ואף על פי שלא כתוב שם "ביומי אב" צריך לזהר גם אז שלא לקיים לימודים, שגם זה תקנת גדולי ישראל, ואם פֶּאִין אנו לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה ועד עכשיו.

ואף ה"חתם סופר" אמר "שלא יהיה לי עבירה גדולה יותר מלימוד בערב תשעה באב אחר חצות" ולא אמר "בין הזמנים".

ולא יפה מה שכתבו על הגר"ג אדלשטיין שהוא אמר שיעורים כרגיל גם בבין הזמנים, שדבר זה בכלל לא נראה נכון, כי לא יכול להיות שבפניבו' אין בין הזמנים, וחזן מזה "אחרי מות קדושים אמור".

וגם אני אף שבמשך השנה לא אוותר על לימוד תורה, וגם נכון לעכשיו שאני עובר מקום לימודים, כל רצוני הוא לבוא למקום שלא אלמד שם שום דבר אלא תורה, עם כל זה בבין הזמנים אני מבטל לימוד קבוע עם חברותא לטובת טיולים, ואני מכוון בזה לקיים מצות בין הזמנים, וגם ביציאה מוקדם מהשיבה בימים שיש ישיבת בין הזמנים, ובאי הליכה לישיבה בהמשך הימים, בכל זה אני מכוון לקיים מצות בין הזמנים.

ומפני שישנם אנשים המזלזלים במצות בין הזמנים, וגם אלו השומרים אותה לא כולם מבינים בחשיבותה, לכן צריך לחזק בדבר זה, עד שהיה ראוי להזכיר את בין הזמנים בתפלה ובברכת המזון, והיה ראוי לפני כל טיול לברך "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על טיולי בין הזמנים" אלא מה נעשה שאין בידנו לתקן זאת.

ועל ידי מצות בין הזמנים גם מתאחדת כל המשפחה בכמה שבועות בשנה.

ומפני שהרבה מהמוסדות שאינם שומרי בין הזמנים שייכים לכת ה"נטורי קרתא" אכתוב כאן כמה דברים בגנות הכת הזה ודומיו להראות שלא הם הצדיקים האמתיים.

הרבה מריבות קשות ובזיון גדולי ישראל היו מפני הקנאות נגד חפירות בקברים כמו בגולובנציץ, שנהגו בר' משה שטרנבוך בבזיון נורא כי הוא מקל בענין, וב"ר' משה איראם" התעללו לתלמיד שגר בגולובנציץ עד שהנהלה הסכימה לדאוג להם לדירה אחרת. רב שהתיר את ה"מקוה ריין" גזרו לו את הזקן כי הוא "מצוות הדין". שוברים נדרים פלוס וקהילות בטענה שזה אייפון. גונבים עיתונים מתיבות הדואר מפני שכתוב בהם דברים שלא נראים להם. משמיצים את "ועד הישיבות". ב"ר' משה איראם" מי שהגיע עם מסכה בתקופת הקורונה קרעו לו את זה (אין כאן דעת תורה בענין המסכות). בהפגנות נגד הרכבת בבר אילן עשו נזקים כבדים. שרפו חנות של פלאפונים לא כשרים. קורעים

מודעות שלא נראה להם. בישיבה של אותה כת לא מרשים להביא ספר "קהילות יעקב". לא נוהגים בכבוד בגדולי הדור שאין דעתם שווה להם. מתנהגים ברשעות למוסדות שלוקחים תקציבים מהמדינה, וכמו שהיה בבית חינוך לבנות "חכמת לב". ועוד הרבה עבירות {"לשם שמים"}.

היצר הרע ה"חרדי" הזה הוא יצר קשה מאד, והוא זה שאומר "תלמדו בבין הזמנים" כדי שלא יהיה לכם כח ללמוד בזמן. וזה לשון הרמח"ל במסילת ישרים:

מה שצריך לבאר עתה הוא משקל החסידות הזה, והוא ענין עקרי מאד מאד, ותדע באמת שזהו המלאכה הקשה שבחסידות כי דקותו רב ויש ליצר בדבר הזה כניסה גדולה, על כן נמצאת סכנתו עצומה כי הרבה דברים טובים יוכל היצר לרחק כאילו הם רעים, והרבה חטאים לקרב כאילו הם מצות גדולות, ובאמת שלא יוכל איש להצליח במשקל הזה אלא בשלושה דברים: א. שיהיה לבו ישר שבלבבות שלא תהיה פנייתו אלא לעשות הנחת רוח לפניו יתברך, ולא זולת זה כלל. ב. ושיהיה מעיין על מעשיו עיון גדול וישתדל לתקנם על פי התכלית הזוה. ג. ואחר כל זאת יהיה משליך יהבו על ה', שאז יאמר בו (תהלים פד, ו, יב) אשרי אדם עוז לו בך וגו' לא ימנע טוב להולכים בתמים.

אמנם אם אחד מן התנאים האלה יחסר לו לא יגיע אל השלימות, וקרוב הוא ליכשל וליפול דהיינו או אם הכונה לא תהיה מובחרת וזכה, או אם יתרשל מן העיון במה שיוכל לעיין, או אם אחר כל זה לא יתלה בטחונו בקונו, קשה לו שלא יפול. אך אם שלשתם ישמור כראוי, תמימות המחשבה, עיון, ובטחון, אז ילך בטח באמת ולא יאונה לו כל רע. הוא הדבר שאמרה חנה בנבואתה (שמואל א ב, ט) רגלי חסידיו ישמור, ודוד כמו כן אמר (תהלים לו, כח) ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו.

והנה מה שצריך להבין הוא כי אין לדון דברי החסידות על מראיהן הראשון, אלא צריך לעיין ולהתבונן עד היכן תולדות המעשה מגיעות, כי לפעמים המעשה בעצמו יראה טוב, ולפי שהתולדות רעות יתחייב להניחו, ולו יעשה אותו יהיה חוטא ולא חסיד. הנה מעשה גדליה בן אחיקם גלוי לעינינו שמפני רוב חסידותו שלא לדון את ישמעאל לכף חובה או שלא לקבל לשון הרע, אמר ליוחנן בן קרח שקר אתה דובר על ישמעאל (ירמיה מ), ומה גרם? גרם שמת הוא ונפזרו ישראל וכבה גחלתם הנשארה, וכבר ייחס הכתוב הריגת אנשים אשר נהרגו אליו כאילו הרגם הוא, וכמאמרם זכרונם לברכה (נדה סא, א) על הפסוק (ירמיה מא, ט) את כל פגרי האנשים אשר הכה ביד גדליה. והבית השני גם הוא חרב על ידי חסידות כזה אשר לא נשקל במשקל צדק במעשה דבר קמצא, אמרו (גיטין נו, א) סבור רבנן לקרוביה, אמר להם רבי זכריה בן אבקולס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח, סבור למקטליה אמר להם רבי זכריה בן אבקולס יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג, בין כך ובין כך הלך אותו הרשע והלשין את ישראל, בא הקיסר והחריב ירושלים, והוא מה שאמר רבי יוחנן על זה: ענותנותו של רבי זכריה החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו.

הרי לך שאין לדון בחסידות המעשה באשר הוא שם לבד, אך צריך לפנות כה וכה לכל הצדדין שיוכל שכל האדם לראות, עד שידון באמת איזה יכשר יותר העשיה או הפרישה. הנה התורה צותה (ויקרא יט, יז) הוכח תוכיח את עמיתך, וכמה פעמים יכנס אדם להוכיח חטאים במקום או בזמן שאין דבריו נשמעים וגורם להם להתפרץ יותר ברשעם ולחלל ה' להוסיף על חטאתם פשע, הנה בכיוצא בזה אינו מן החסידות אלא לשתוק. וכך אמרו זכרונם לברכה (יבמות סה, ב) כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר את שאינו נשמע. ראה פשוט הוא שראוי לכל אדם להיות מקדים ורץ לדבר מצוה

ולהשתדל להיות מן העוסקים בה, אך הנה לפעמים יכול להולד מזה מריבה שיותר תתבזה המצוה, ויתחלל בה שם שמים ממה שיתכבד, בכיוצא בזה ודאי שחייב החסיד להניח את המצוה ולא לרדוף אחריה.

וכן אמרו זכרונם לברכה בענין הלויים זה לשונם (במדבר רבה ה, א) מפני שהיו יודעים שכל מי שטוען בארון שכרו מרובה, והיו מניחין את השלחן והמנורה והמזבחות וכלן רצים לארון ליטול שכר, ומתוך כך היה זה מריב, ואומר אני טוען כאן, וזה מריב ואומר אני טוען כאן, ומתוך כך היו נוהגין קלות ראש, והיתה השכינה פוגעת בהם וגו'.

הנה חייב האדם לשמור כל המצות בכל דקדוקיהם לפני מי שיהיה ולא יירא ולא יבוש, וכן הוא אומר (תהלים קיט, מז) ואדברה בְּעִדְתֶּיךָ נגד מלכים ולא אבוש, וכן שנינו הוי עז כנמר וגו', אמנם גם בזה צריך חילוק והבחנה כי כל זה נאמר על גופי המצות שחייבים אנחנו בהם חובה גמורה שבהם ישנים פניו כחלמיש, אך יש איזה תוספות חסידות שאם יעשה אותם האדם לפני המון העם ישחקו עליו ויתלוצצו, ונמצאו חוטאים ונענשים על ידו, והוא היה יכול להניח מלעשות הדברים ההם, כי אינם חובה מוחלטת, הנה דבר כזה ודאי שיותר הגון הוא לחסיד שיניחם משיעשהו, והוא מה שאמר (מכה ו, ח) והצנע לכת עם אלהיך. וכמה חסידים גדולים הניחו ממנהגי חסידותם בהיותם בין המון העם, משום דמחזי כיוהרא. כללו של דבר: כל מה שהוא עיקרי במצוה יעשהו לפני כל מלעיג, ומה שאינו עיקרי והוא גורם שחוק והיתול לא יעשהו.

נמצאת למד שהבא להתחסד חסידות אמיתי צריך שישקול כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, ולפי התנאים המתלויים להם לפי העת לפי החברה לפי הנושא ולפי המקום, ואם הפרישה תוליד יותר קידוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה יפרוש ולא יעשה. או אם מעשה אחד במראיתו הוא טוב, ובתולדותיו או בתנאיו הוא רע, ומעשה אחד רע במראיתו וטוב בתולדותיו הכל הולך אחר החיתום והתולדה שהיא פרי המעשים באמת, ואין הדברים מסורים אלא ללב מבין ושכל נכון, כי אי אפשר לבאר הפרטים שאין להם קץ, וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

ומעשה דרבי טרפון יוכיח (ברכות י, ב) שהחמיר להטות כבית שמאי ואמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל, אף על פי שמחמיר היה, וזה שענין מחלוקת בית שמאי ובית הלל היה ענין כבוד לישראל מפני המחלוקת הגדולה שרבתה ביניהם, וסוף סוף נגמר שהלכה כבית הלל לעולם, הנה קיומה של תורה שגמר דין זה ישאר בכל תוקף לעד ולעולמי עולמים ולא יחלש בשום פנים שלא תעשה תורה חס ושלום כשני תורות, ועל כן לדעת המשנה הזאת יותר חסידות הוא להחזיק כבית הלל אפילו לקולא מלהחמיר כבית שמאי. וזה לנו לעינים לראות אי זה דרך ישכון אור באמת ובאמונה לעשות הישר בעיני ה'. עכ"ל.

שאול המלך נטרד ממלכותו בגלל "צדקותו" הרבה, ואולי קבעו לקרוא הפטרה זו בשבת זכור כי אז הרבה אנשים מגיעים לבית הכנסת, כדי שכולם ידעו שיש גבול לחסידות.

בשעת מגיפת הכולרה הוכרזו שהחולים לא יצומו ביום כיפור (ויש גורסים שלא יצומו כדי שלא יקבלו את הכולרה), היה אחד שהחמיר על עצמו וצם, אמר לו ר' ישראל מסלנט "תמהני עליך כיצד עברת עבירה חמורה כזו בעצם היום הקדוש". כמו כן אמר ר' ישראל מסלנט שאין להדר במצוות על חשבון הזולת.

ומעשה היה פעם בישיבתינו ששמעתי תכנית של הוצאת בחורים למוסד אחר, כי אמא של אחד הבחורים טענה שהישיבה לא מספיק בקדושה, וזה מקלקל את הבן שלהם (הורים שמדברים לשון הרע לא מקלקלים את בניהם!?!), ולכן דברה עם עוד הורים והציעה גם להם להעביר את בניהם למוסד אחר, והזהר חסידות!?! כשנודע לי מזימה שפלה זו מחיתי נמרצות על זה בדיבורים חריפים תרתי משמע. התפרסם פעם סיפור על יהודי שהחמיר שלא להזמין אמבולנס בשבת, וכשהוא סיפר זאת לרבו אמר לו "אתה עובד עבודה זרה! אם אתה מתנהג בחסידות של שטות אין זה עבודת ה', אתה רק משועבד למצפונך שלא נותן לך לחלל שבת!". גם אלו שמחמירים ללמוד כרגיל גם בבין הזמנים הרי הם בגדר חסיד שוטה, והמפסיק ללמוד כשמגיע בין הזמנים מעיד בזה שכל לימודו במשך השנה הוא כדי לעשות רצון ה', ולא כאיזה טקס של לימוד.

הלומד בבין הזמנים כמו בכל השנה יחלש כחו ולא יצליח ללמוד עוד, ומעשה היה בישיבה שהתחילו את זמן החורף לפני הזמן המקובל, ואחר כך לא הצליחו בלימודים, עד שהשלימו את ימי בין הזמנים בחנוכה, ומכאן יש ללמוד על "הישיבה שהתחילה את זמן אלול באב" שמתפרסם מידי שנה, שלא יפה הם עושים וכל המוסיף גורע.

בשבת הראשונה והאחרונה של בין הזמנים קוראים על איסור "בל תוסיף" {דברים ד-ב} {דברים יג-א}. בשבת האחרונה קוראים גם "אשר שנא עשו לאלהיהם" {דברים יב-לא} שזה בגימטריה "מוסדות תורה ויראה" וכאן הכוונה לומר שמוסדות תורה ויראה עושים לה' דבר שהוא שונא, בכך שאינם שומרים בין הזמנים.

וגם בשבת שאחר בין הזמנים עדיין נותנים חיזוק וקוראים "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" {דברים יז-יא} אף על פי שבטלנו תורה בשבועות האחרונים, יפה עשינו שזה תקנת גדולי ישראל שצריך לקיימה גם כשנראה לנו שזה לא נכון.

השם "תורה ויראה" מראה שתורתם קודמת ליראתם, כי אם היה יראתם חזקה היו מבטלים תורה כשצריך לבטל.

בפרשת בלק יש כמה דברים הקשורים למשפחת בולק, אמם של משפחת בולק היתה פיגא לאה, ו'פיגא' משמעותה "צפור", אם כן בניה נקראים "בלק בן צפור", וגם שמות בניה מוזכרים בפרשת בלק, "וירא בלק" {במדבר כב-ב} מכאן למאיר בולק מן התורה, "ויסף עוד בלק" {במדבר כב-טו} מכאן ליוסף בולק מן התורה, "שרי בלק" {במדבר כב-לה} מכאן לשרה בולק מן התורה, "וישמע בלק" {במדבר כב-לו} מכאן לישעיה בולק מן התורה, "ינחני בלק" {במדבר כג-ז} מכאן לחנה בולק מן התורה, ונשאלת השאלה כיצד יצאו שמות יהודים מאותו רשע? אלא שרה וחנה אינן קרויות עוד בולק כי התחתנו ונקראו על שם בעליהן, וירא בלק; בזה שבלק ראה מה שהיה, עדיין לא עשה שום רעה ליהודים, ואם כן ראוי זה שיצא מכאן יהודי, וישמע בלק; גם כשבלק שמע שבלעם בא, עדיין לא עשה בזה רעה ליהודים, כי אמנם הוא קרא לבלעם אבל לא שמיעתו זהו רעתו, ואם כן ראוי זה עדיין שיצא מכאן יהודי, אבל ויסף עוד בלק, הלא כאן שלח שליחים לומר לבלעם לקלל את ישראל, וכיצד יצא מזה יהודי שמוסר שיעורים בישיבה?

אלא שבאותה ישיבה אין מקיימים את מצות בין הזמנים כראוי, ומי שאומר שיעורים בבין הזמנים הוא יכול לצאת מ'ויסף עוד בלק'. ומכל מקום עשו קצת תשובה, ובשנים האחרונות יש להם בין

הזמנים במשך שבוע, ולא רק יומיים כמו פעם, ויהי רצון שיחזרו בתשובה שלמה הם וכל המוסדות הלומדים בבין הזמנים.

וגם זכו כמה בחורים משיבה זו לצאת במשך היום מהשיבה בימי בין הזמנים ולנסוע לים, וכל העיכובים שהיו להם בדרכם היה כדאי כדי שישארו יותר זמן מחוץ לשיבה.

ומי שנמצא במוסד כזה ינסה להחזירם למוטב בכל דרך אפשרית, ואם אינו יכול ינסה להסביר לתלמידים ולצוות וימשכם אתו שלא לבוא בבין הזמנים, ואם גם זה אינו יכול יעשה עצמו כאילו הוא חולה ולא יבוא בבין הזמנים, כמו שעשו ברוסיה כשהיבו לבוא בשבת לבית הספר.

אבל גם מבלק יצא דבר טוב שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רות שיצא ממנו שלמה שאמר בחכמתו "אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם".
{קהלת ז-טז}

וכל מי שיכול להחזיר למוטב את אותם מוסדות במישרין או בעקיפין מצוה גדולה היא בידו שנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך".

ואל יחשוב האדם שבלימודו בבין הזמנים יש לו על כל פנים זכות התורה שתגן עליו מן העבירה, ומעשה ברב רחומי שהיה רגיל להיות אצל רבא במקום מחווא, והיה מנהגו לבוא לביתו כל ערב יום הכפורים. יום אחד היה לומד בתשוקה רבה, וגרס בלמודו זמן רב, ולא בא לביתו כמו שהיה רגיל מקדם. והיתה אשתו מצפה ומשתוקקת עליו שיבוא, ואמרה: כעת יבוא, כעת יבוא והוא לא בא. חלשה דעתה, וירדו דמעות מעיניה. היה יושב בעליה ונשברה העליה מתחתיו, ונסתלק. ונענש על שלא בא לביתו בעונתו. (כתובות ס"ב:) ולא הגנה עליו זכות התורה שלמד, מכאן למדנו שבשעה שצריך לעזוב את בית המדרש עוזבים בלי שום תירוצים, והמחמיר ונשאר ללמוד ייענש ולא תגן עליו זכות התורה, ואם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר?!

וראו עוד בגודל החשיבות של בין הזמנים, כי בכל מוסדות החינוך אפילו של הגוים, המצטיינים מקבלים פרסים ותעודות הצטיינות, אבל לא נמצא דבר כזה שיקבלו פרס על יציאה לחופש הגדול.

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו! לא זו בלבד שהשכר שאנו מקבלים על הלימוד הוא גדול מכל הפרסים שבעולם, אלא גם על יציאה לבין הזמנים ועל טיולים אנו מקבלים שכר גדול, ומי שקשה לו לפרוש מהתורה והוא מתגבר ופורש מקבל שכר יותר גדול כי לפום צערא אגרא, כשם שאנו מקבלים שכר על הדרישה כך אנו מקבלים שכר על הפרישה. אשרי העם שככה לו!

בראש השנה שוקל ה' את מעשינו, וכף הזכויות מתמלא בביטול תורה ובטיולים של בין הזמנים, ולהפך: יש כאלו שמקיימים לימודים בבין הזמנים ולימוד זה נכנס לכף העבירות, אוי לו לזה שנעשה סגורו קטגורו. ומדה טובה מרובה שהשומר בין הזמנים יזכה לרב טוב הצפון לצדיקים.

עלינו לשבח לאדון הכל, לתת גדולה ליוצר בראשית, שלא עשנו כתורה ויראה, ולא שמנו כחומת יהושע. שלא שם חלקנו כהם, וגורלנו ככל המונם, שהם מקיימים לימודים בבין הזמנים, ועוברים על תקנת הגדולים. ואנחנו יוצאים למנוחה ומטיילים בימי בין הזמנים כרצון מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

שיר לבין הזמנים, ראשי החרוזות הם "מנוחת אב", "תְּפִינִים" הכוונה ל"תְּפִינִי מנחת פְּתִים" {ויקרא ו-יד}.

מצוה גדולה היא לנו. לצאת למנוחה.

נופש לגופנו ונפשנו. מלימוד עז מְבִטָּחָה.

בזכות זה יבנה עירנו. עיר הנדחה.

ולא יהיה בנו. נפש נאנחה:

השומרים בין הזמנים הבנות עם הבנים לאל ירצו כמנחה של תְּפִינִים:

נבונים וצדיקים. חכמים גדולים.

צו לבטל לימוד חוקים. לאשר בתורה עמלים.

אז תורה מחזיקים. במיני טיולים.

במקומות קרובים ורחוקים. באיחוד בני משפחה:

השומרים בין הזמנים הבנות עם הבנים לאל ירצו כמנחה של תְּפִינִים:

ואשרי כל חֹכֶה. לשכר על הפרישה.

מאת כל סוֹכָה. כמו על הדרישה.

נחלה לו יזכה. מידו הקדושה.

נחלה ומנוחה. כשמש לו זרחה:

השומרים בין הזמנים הבנות עם הבנים לאל ירצו כמנחה של תְּפִינִים:

חיים השומרים בין הזמנים. ושובתים מתורת חיים.

יקבלו על כל השנים. שכר בכפלים.

ואם יֵצֵא יֵצֵא ככל הדינים. יבנה בזכותו ירושלים.

אל נוטה השמים. מנחה היא שלוחה:

השומרים בין הזמנים הבנות עם הבנים לאל ירצו כמנחה של תְּפִינִים:

תנוחו באותם הימים. אפשר יותר לישון.

ואשרי זאת מקיימים. עד יום לימודים ראשון.

ינצחו את הלוחמים. כמו שמשון.

ביבשה ובימים. נפשי אז נחה:

השומרים בין הזמנים הבנות עם הבנים לאל ירצו כמנחה של תְּפִינִים:

את מצות בין הזמנים קיים לשמו.

בזכות המצוה הזאת יקנה עולמו.

על כן יתן האדם לעצמו.
טיולים עם המשפחה. בהם למשחה:

השומרים בין הזמנים הבנות עם הבנים לאל ירצו כמנחה של תפנינים:

ביטול תורה זה מצותכם. בין הזמנים לתלמידים.

מלך עולמים יברככם. כל אשר בזה עומדים.

בכל מוסדותיכם. לא תקיימו לימודים.

בניכם ובנותיכם. עבד וגם שפחה:

השומרים בין הזמנים הבנות עם הבנים לאל ירצו כמנחה של תפנינים:

כל הזכויות שמורות לכלל ישראל, מצוה להעתיק ולשכפל בכל דרך שהוא את תוכן מאמר זה. וכל המפרסם מאמר זה בין בחינם בין בשכר יבורך מן השמים ויתקיים בו מה שנאמר ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן:

קבלת השמות הקדושים

כל אדם מישראל יש לו יום בשנה שבו הוא מקבל את שמותיו של הקדוש ברוך הוא לכל השנה, כל שם כמספר הפעמים שיצטרך לאומרו במשך השנה, ורוב בני אדם מקבלים אותם בחלום, אבל מי שיודע באיזה יום בשנה הוא מקבל את השמות יכול לקבלם ביום על ידי שיבוא לאחד ממוקדי קבלת השמות ויאמר סדר זה.

במוקדי קבלת השמות יש כ"ז מעלות כמנין שם הוי"ה, ואומר פסוקים אלו על המעלות בשעה שעולה. כשאומר אשתחווה משתחווה וכשאומר ואכרעה ואברכה.

1. מַה
2. טָבוּ
3. אֱהָלֶיךָ
4. יַעֲקֹב
5. מִשְׁכְּנֶיךָ
6. יִשְׂרָאֵל:
7. וְאֲנִי
8. בָּרַב
9. חֲסִדֶּךָ
10. אָבֹא
11. בֵּיתְךָ אֲשֶׁתְּחֹוה
12. אֵל
13. הַיָּכֹל
14. קֹדֶשְׁךָ
15. בִּירְאָתְךָ:
16. יְהוָה
17. אֶהְבֶּתִּי
18. מְעֹון
19. בֵּיתְךָ
20. וּמְקוֹם
21. מִשְׁכַּן
22. כְּבוֹדְךָ:
23. וְאֲנִי אֲשֶׁתְּחֹוה וְאֶכְרְעָה אֶבְרַכָּה
24. לִפְנֵי
25. יְהוָה
26. עֲשֵׂי:

אחר שעלה כל המעלות אומר:

וְאֲנִי תַפְלְתִּי לָךְ יְהוָה עַתָּה רְצוֹן אֱלֹהִים בָּרַב חֲסִדֶּךָ עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יִשְׁעֶךָ:

ניגש אל הדלת ואומר:

וַיְהִי נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כֹּנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כֹּנֵנָהוּ.
הב (לנקבה הב') לִי שְׁמוֹת אֲדוֹנָנוּ קְדוֹשִׁים הֵם.

הממונה פותח את הדלת ונותן לו את השמות שהגיעו משמים עבורו אבל המקבל אינו יכול לראות מזה כלום.

אחר שקיבל את השמות אומר:

יֵשֵׁב בְּסֹתֵר עֲלִיוֹן בְּצֵל שְׁדֵי יִתְלוֹנֵן: אָמַר לַיהוָה מַחְסִי וּמַצֻּדָתִי אֱלֹהֵי אֲבֹטִי
בוֹ: כִּי הוּא יִצִּילֵךְ מִפֶּחַ יְקוֹשׁ מְדַבֵּר הוֹוֹת: בְּאַבְרָתוֹ יֶסֶד לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו
תַּחֲסֶה צָנָה וְסִתְרָה אֲמָתוֹ: לֹא תִירָא מִפֶּחַד לִילָה מִחֵץ יַעוֹף יוֹמָם: מְדַבֵּר
בְּאֶפֶל יִהְיֶה מִקְטֵב יִשׁוּד צְהָרִים: יִפֹּל מִצִּדֶּךָ אֶלֶף וּרְבֵבָה מִימִינֶךָ אֲלֵיךָ לֹא
יָגֹשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְיט וְשִׁלְמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה: כִּי אַתָּה יְהוָה מַחְסִי עֲלִיוֹן
שְׁמַת מַעֲוֹנָה: לֹא תֵאָנֶה אֲלֵיךָ רָעָה וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶךָ: כִּי מִלְּאֲכִיו יִצְוֶה
לָךְ לְשֹׁמְרֶךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כַּפִּים יִשְׁאוּנֶךָ פֶּן תִּגַּף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ: עַל שַׁחַל
וּפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמָס כְּפִיר וְתַנִּין: כִּי בִי חָשַׁק וְאַפְלָטָהוּ אֲשַׁגְּבֶהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי:
יִקְרָאֵנִי וְאַעֲנֶהוּ עִמּוֹ אֲנֹכִי בְּצָרָה אֲחַלְצֶהוּ וְאַכְבֶּדְהוּ: אַרְךָ יָמִים אֲשַׁבִּיעֶהוּ
וְאַרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי: אַרְךָ יָמִים...

יורד ח"י מעלות ואומר בירידתו:

1. אל
2. תִּירָא
3. מִפֶּחַד
4. פֶּתֶאֱם
5. וּמִשְׁאָת
6. רְשָׁעִים
7. כִּי
8. תִּבְא:
9. עֲצו
10. יַעֲצָה
11. וְתִפֵּר
12. דְּבָרו
13. דְּבָר

14. וְלֹא

15. יָקוּם

16. כִּי

17. עֲמָנוּ

18. אֵל:

אחר שירד אומר:

וְעַד זִקְנָה אָנִי הוּא וְעַד שִׁיבָה אָנִי אֶסְבֵּל אָנִי עָשִׂיתִי וְאָנִי אֶשָּׂא וְאָנִי אֶסְבֵּל
וְאֶמְלֹט:

מקיף את הבנין.